

A Carn!

Publicació electrònica d'Història Militar Catalana

Tiratge: 937 cibersubscriptors, D-L. T-612-08, *Hosting*: www.acarn.cat, e.m. info@acarn.cat

Any 3 – II Època

núm. 7

Maig de 2008

Contingut

3

EDITORIAL

“Una nova etapa i una nova època”

4

ARTICLES I APUNTS

GÜELL, MANEL. “Heroisme femení en les guerres d’època moderna”

8

ROVIRA I GÓMEZ, SALVADOR-J. “Els nobles de Tortosa i la Guerra del Francès”

11

EL PERSONATGE

GÜELL, MANEL. “En reconeixença a Francesc de Giminells Mascaró”

14

NOTÍCIES

17

RECENSIONS

F.SABATÉ. *El sometent a la Catalunya medieval*; J.G.GARRIDO. *La batalla d’Almansa*; O.UCEDA. *Lleida 1707. La ciutat massacrada*; [A.ALCOBERRÓ; J.M.GRAU]. *La Guerra de Successió a la Conca de Barberà....*; A.REDONDO. *Guerra d’Àfrica (1859-1860). Els 466 del general Prim.*

26

FONS I ARXIVS

Quintes, a l’AHD

30 / 36

RECULL / AGENDA

16

LA CITA:

L’Artilleria

35

EXPUGNARE OPPIDUM:

L’Alguer (1354)

28

L’ESPASA I LA PLOMA

*La Relacion
de lo
sucedido en
Bràfim, de
Bosch i
Cardellach*

“Una nova etapa i una nova època”

Fins fa ben poc, A Carn! comptava únicament amb un petit espai web particular, propietat del nostre webmestre Ramon Perelló Bargalló. Ara ja compta amb la seva pròpia web, una web amb nous continguts. www.acarn.cat a més de tenir penjats tots els números de la nostra revista electrònica, allotjarà dues prometedores iniciatives: la “Bibliografia d’Història Militar Catalana” i la “Biblioteca Digital”. La primera permetrà accedir a tots els articles i notes ciberpublicats per A Carn!, ordenats per seccions, i un extens llistat de la bibliografia (que ja rasca el miler de títols) apareguda a la revista, els citats i els recensionats (amb especificació del número d’A Carn! on va aparèixer la recensió), i també ordenats, per seccions temàtiques. A la Biblioteca Digital, esperem la col·laboració de tothom que ens cedeixi l’arxiu informàtic particular on hi hagi un treball d’Història Militar Catalana (suposat, ja publicat a la Xarxa o en paper). La secció de Biblioteca Digital s’obre amb el llistat dels autors (on consta una breu relació biocurricular) i segueix amb els productes penjats, i l’inaugurarem ja amb més de mitja dotzena de col·laboradors i una vintena d’obres en línia. Seguint amb l’altruista filosofia d’A Carn!, tot és de lliure accés, i amb l’únic objectiu d’impulsar i difondre la Història Militar Catalana. Aviat farem la web més àgil amb tota mena de vincles i d’enllaços.

També fem canvis a la revista; pocs i mesurats. Desapareixen les tapes (tot conservant la secció Expugnare Oppidum i els crèdits finals) ; els nostres cibersubscriptors sempre poden fer servir de tapes les dues primeres i les dues últimes planes, si els plau. Introduïm vincles que menin a un arxiu del treball en qüestió, íntegrament transcrit. Donem un impuls de qualitat a la secció bibliogràfica, dotant-la de marcador. Efectivament, tot seguit de la referència bibliogràfica que es recensiona, obrirem claudàtors on constaran quatre referències informatives, les tres primeres en números aràbics i la restant en creuetes blaves. El seu significat és molt senzill: la primera xifra correspondrà al nombre de notes al peu de pàgina (o al final); la segona xifra (separades totes per barra), ens informarà del nombre de centres documentals (arxius, biblioteques, hemeroteques, etc.) consultats; la tercera donarà compte del nombre de referències bibliogràfiques (diferents) citades. Les creuetes blaves, o rogers, puntuen, de manera el més objectiva possible, la qualitat del treball: un roger, correspon a un treball acceptable; dos, a un bon treball; tres, a un treball excel·lent; poques vegades podrem posar-ne quatre de rogers, reservats a aquell treball que ens assembla realment extraordinari. Gestionarem aquest marcador amb la màxima equanimitat, ponderació, objectivitat i transparència, i per això, els criteris que seguirem els exposarem a la web, i els considerarem presumiblement modificables, si s’escau, en base a les opinions i suggeriments que ens puguin arribar. Aquestes dades només tenen una mera pretensió informativa, per tal de facilitar al lector una informació complementària del treball recensionat.

Amb el canvi de web, canvien també la nostra adreça electrònica, que a partir d’ara serà: info@acarn.cat o manelguell@acarn.cat, indistintament. Això és important, perquè, ara més que mai, esperem les noves col·laboracions i participacions de tots aquells investigadors de la Història Militar Catalana, també consells, crítiques i suggeriments. Tot valdrà.

ARTICLES:

Heroisme femení en les guerres d'època moderna

[12/1/27]

Manel Güell
Arxiver i historiador
manelguell@acarn.cat

A l'antic règim l'exercici de les armes era cosa d'homes, gairebé exclusivament, però només gairebé. A la milícia, només es tolerava la participació de la dona en "*servicios ordinarios del ejército...*". De fet, feien més aviat nosa, seguint darrera dels exèrcits als marits o companyons. BRANCACCIO suggereix que "*seria de mucho alivio desterrar del exercito tanta gente inútil, haciendo que los soldados dexasen sus mugeres en los presidios...*", i MORADELL arriba encara més lluny amb un sorprenent tarannà progressista, quan advoca perquè a les dones dels exèrcits també se'ls doni casa i servei de franc com als soldats, i que "*cada semana manarà las regonega lo cirugía y las q. no estan sanas traurer-las del tercio...*"[1].

Però quan la necessitat ho requeria, les dones també s'hi posaven en allò que fes falta. Aquesta és una aportació que vol retre homenatge a les valentes que van sortir a defensar la terra, deixant de banda consideracions i mentalitats arcaïques, amb l'únic objectiu de superar la seva condició de gènere i preservar als seus. Deixem de banda, doncs, els casos d'aventureres travestides com **Catalina de Erauso**, la famosa "*monja-alferez*", **Isabel Barreto**, almiralla castellana o la "*dragona*" francesa **Geneviève Prémoy** coneguda com el cavaller **Baltazar**[2].

L'escenari, era gairebé sempre, un setge en el qual els defensors necessitaven tot l'ajut que poguessin rebre, sobretot pel que fa a tasques de complement: dur *faxines*, col·laborar en el transport de material per refer muralles, dur menjar o aigua al front per als soldats, curar els ferits, etc. Alguna vegada, tanmateix, havien traspassat aquests límits, i havien participat activament en la defensa de la plaça, tirant oli bullent o disparant trets. En aquest sentit, resulta paradigmàtic el cas de Constantinobla (1453), on les dones participaren en la reconstrucció de muralles i neteja de fossars previ al setge final, i durant aquest i, concretament, el dia de l'assalt final, acudiren a les muralles a reforçar les defenses, dur pedres i taulons i cups d'aigua per refrescar els soldats[3].

Aquella va ser una situació desesperada, una situació que al llarg de la història també es va anar donant a Catalunya, sobretot a la guerra dels Segadors, on podem documentar múltiples casos. A mitjans juny de 1640, quan l'exèrcit hispànic assaltava Perpinyà

perquè la població no els volia tornar a allotjar, les perpinyanenques van col·laborar activament en la defensa de la vila lluitant contra els soldats reials pels carrers [4].

A Illes, assaltada dues vegades seguides per **Juan de Garay**, a finals de setembre següent, el paper de les illenques va resultar decisiu, ja que assistiren “no solo al trabajo, sino también a la defensa de la villa. Tiraban aceite ardiendo y otras imbenciones, de noche arrojaban hacinas de cañamuzas bañadas en agua ardiente que ardian en el foso gran rato...”. Les autoritats barcelonines quedaren astorades quan s’assabentaren de que a Illes,

“lo valor de las donas de la dita vila fonch tant gran en defensarla que elles a solas guardaren una breixa de més de tres canas que ab los canons de batrer havia lo dit exèrcit fet en la muralla sens que jamay donassen lloch per a poderi entrar, y fer muchas prohesas que excedian al sexo [...] foren Hectors per a impedirlos la entrada, nos perderen de ànimo en esta segona, encara que fos major la ubertura, pus son valor avia estat tan gran que sustentaren varonilment lo puesto impeditntlos sempre la entrada ab botas, fustes y faxinas...” [5]

Pot ser per l’exemple que van donar aquestes ceretanes, les barcelonines no van voler quedar-se enrere. El 26 de gener de 1641, quan la batalla de Montjuïc, moltes dones pujaren a la muntanya a fer costat en la defensa contra l’exèrcit del marquès de **Los Vélez**:

“Dones hi hagué tan amaçones, que ja ab el mateix trajo de dona, ja ab el d’home, pujaren á la montanya de Montjuich, unes per donar refresch als que batallaven, altres per portar pólvora, bales, draps y tot lo accessori pels pedrenyals, altres a falta de draps donaven las robes que portaven, unes ab pica y altres ab arcabus y predrenyals guerrejaven ab valentia, y açó que s’havia manat pel pregoner que les dones no sortissen de llurs cases, sota pena de cent açots. Pero elles conegueren que la necessitat las disculpaba de semblant manament [...] Vegeren les dones que no tenia lloch la lley, y com que tampoch la tenia son pit, y son cos les arrastrava a que pugessen la montanya, axis ho feren, donant lloch á que, quan s’escriga llargament aquesta victoria las alaben...” [6]

El testimoni dels jesuïtes és encara més impressionant, tot comentant les causes de la derrota a Montjuïc:

“Y si quisiéramos poner la tercera causa de esta victoria, ha de ser los religiosos y mujeres, porque aquellas, ó por traer las conciencias más ajustadas, temian menos el riesgo y peleaban con más valor, ó por entender mejor la justa causa de la defensa de la patria, trataban más de defenderla, no exceptuando á ninguna de las armas y ejercicio militar [...] Pues las mujeres (debe de ser por Santa Eulalia ser su patrona y capitana) no es creíble el ánimo y valor que mostraban, unas con las armas, otras suministrando lo necesario para la guerra y regalo de los soldados, a quien ellas regalaban no solamente de palabra, sinó con la obra, no exceptuándose de este valeroso ejercicio, ni aun la más noble é ilustre, y finalmente, andaban así ellas como ellos tan encarnizadas con la sangre castellana, que no se contentaban con derramarle cuanto podian, sino que cada cual pretendia // traer recuerdo y memoria de los que dejaban muertos, y en las espadas traian espetadas, cuál las orejas, cual las narices, cual las lenguas castellanas...” [7]

Ben entrada la guerra, les dones van seguir prestant serveis considerables. A la desfeta de l’exèrcit del marquès de **Pobar** (març de 1642), gran quantitat de dones acompanyaren els 6.000 barcelonins que marxaren a interceptar l’enemic, i ho feren “con viveres, paños de lienço y confituras para los heridos y cansados”. A Tortosa s’hi van lluir. L’abril d’aquell mateix any, **La Mothe** hi posà setge, i elles (aquest cop, del bàndol contrari) participaren

a les feines de construcció de fortificació, duent feixina als portals, també demanant menjar per cuinar-los i alimentar els defensors; quan els francocatalans obriren bretxa, *“a cuyo reparo acudieron las mujeres, cargadas de piedra y fagina, y quanto pareció ser necesario [...] más valientes que amazonas, las que antes havian reparado el daño de sus muros, supieron (excediendo a romanas y griegas) defenderlos”*. Tan notable va ser la contribució de les tortosines que **Felip IV** les recompensà amb un privilegi que les eximia del pagament de la bolla de roba. Tortosa superà el setge, però no Arnes (Terra Alta), aquell mateix any, on les dones dugueren menjar als defensors, i *“algunas dellas, para que los soldados no se desocupassen de tâ valeroso, y necesario exercicio les ponian el bocado en la boca por estar ellos impedidos de las manos con las armas...”*; un cop els valons assaltaren la vila, van ser totes violades i mortes. En l'assalt hispànic contra Cadaquès (1643), també *“se son portadas varonilmente, ja aportant pedras, ja municions, y refrech...”* [8].

En el setge de Tarragona de 1644, es registren més casos d'heroisme femení. Els defensors assistien a la defensa de dia i de nit, també

“mujeres, donzellas y niños, que no eran a propósito para tomar las armas, y acudian con gran vigilancia una a llevar tierra, y otras fagina, y todo lo conveniente, sin perder un punto [...] Tanto que sucedió, que una bala de artilleria se llevó una espuerta de tierra de la cabeça de una muger. Y diziendole se retirase, no lo quiso hazer, diziendo, que no por eso havia de dexar su trabajo...” [9].

En el de Lleida, a finals de maig de 1647, van ser les dones i els minyons quins van ajudar els soldats hispànics a tancar la bretxa oberta per l'artilleria de **Condé**, a la porta dels Infants [10].

Fora ja d'aquesta guerra, però encara dins de la dissetena centúria, constatem un parell de casos més, en els setges de Puigcerdà d'abril de 1678 i en el de Barcelona de 1697. En el primer, es pot llegir al Dietari de Puigcerdà un precedent de l'**Agustina d'Aragó**: *“La Boneta, muller de Cosme Bonet, sent dona carregava la artilleria [...] y agué una dona muller del pardal que demanantly draps per fer taps a la artilleria per disparar se desfé las faldillas pera que ne fessen taps...”*. A Barcelona, les fèmies no van dubtar a fer-se passar per homes: *“Y ni tampoco han faltat algunas donas, que vestidas com hómens, an anat a la muralla, disparant qualsevol arma de foch com si tota sa vida se aguessen exersitat ab milísia contra francesos...”* [11].

Investigadors més especialitzats que nosaltres, podrien cobrir adequadament la resta de segles, perquè l'heroisme de les nostres femelles va perpetuar-se de conflicte en conflicte. Per botó de mostra esmentem casos llegendaris com el de la lleidatana **Maria Sauret**, la qual, a la llegenda si més no, s'enfrontava i sotmetia el drac francès que la pretenia violar (en clara referència al saqueig de la ciutat l'octubre de 1707, en plena Guerra de Successió). No podem oblidar tampoc, les intrèpides **Francesca Ortigas**, **Rosa Lleonart** i la *“calesera de la Rambla”*, tarragonines que durant el malaurat setge napoleònic de finals de juny de 1811, *“vencieron las dificultades mujeriles que explica Santo Tomás y se armaron de fusiles y cananas y se mantuvieron firmes en las filas de los soldados en los ataques y asaltos y se coronaron de laureles”* [12].

[1] BRANCACCIO, LELI. *Cargos y preceptos militares para salir con brevedad famoso, y valiente soldado, assi en la infanteria, Cavalleria, como Artilleria, y para saber guiar, alojar y hazer combatir en varias formas un exercito, defender, sitiarse, y dar assalto a una Plaza...* Barcelona: Sebastián y Jaume Matevad, 1639, p. 68v.; MORADELL, DOMINGO DE. *Preludis militars en los quals se tracta lo que han de saber, y observar los Oficiais majors, y menors de guerra, y los soldats de la insigne Ciutat de Barcelona, y lo modo han de jugar las armas, formar esquadrons, repartir las bocas de foch, y altres actes militars. A la nobleza, y iuventut bellicosa de la escola militar Barceloneza...* Barcelona: Estampa de Jaume Romeu, 1640, p. 44. Vegeu igualment, NASH, MARY; SUSANA TAVERA (ed.). *Las mujeres y las guerras. El papel de las mujeres en las guerras de la Edad Antigua a la Contemporánea*. Barcelona: Icaria, 2003.

[2] RODRÍGUEZ, ARMONÍA. *De monja a militar: Catalina de Erauso*. Barcelona: La Busca, 2003; BOSCH BARRET, M. *Doña Isabel Barreto, adelantada de las islas Salomón*. Barcelona: Juventud, 1943; RODA, FRANCISCO y ANA DÍEZ DE URE. "Isabel Barreto. La primera almirante de Castilla". *Clío*, 11 (setembre 2002) 84-86; GIRARD, GEORGE. *Histoire de la Dragone, contenant las actions militaires et les aventures de Geneviève Prémoy, sous le nom du chevalier Baltazar*. Paris: A. Auroy, 1703; *L'héroïne travestie ou mémoires de la vie de Mlle. Del fosses, ou le chevalier Baltazar*. Londres: C. Binbar, 1742, etc.

[3] RUNCIMAN, ESTEVEN. *La caída de Constantinopla*. Madrid: Espasa-Calpe, 1973, p. 95 i 149.

[4] ROVIRA I VIRGILI, ANTONI. *Història de Catalunya*. XVI.

Bilbao: La Gran Enciclopedia Vasca, 1979, VIII, p. 157.

[5] RUBÍ I MARIMON, RAMON DE. *Relacion del lebantamiento de Cataluña. 1640-1642*, en: SIMON I TARRÉS, ANTONI (a c.d.). *Cròniques de la Guerra dels Segadors*. Barcelona: Fundació Pere Coromines, 2003, 237-311, p. 286; RUBÍ, P. BASILI DE (a c.d.). *Les Corts generals de Pau Claris. Dietari o procés de corts de la Junta General de Braços celebrada al Palau de la Generalitat de Catalunya del 16 de setembre del 1640 a mitjan març del 1641*. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana, 1976, p. 168, 170-171. Les àvies d'aquestes illenques, també havien repel·lit un intent d'assalt per sorpresa a mitjans maig de 1598, a cop de pedra fins a expulsar l'invasor francès de la vila. BOSC, ANDREU. *Sumari, índex, o epítome dels admirables, y nobilíssims títols de honor de Cathalunya, Rosselló, y Cerdanya....* Barcelona: Curial, 1974 (Perpinyà, 1624), p. 62b.

[6] FONT, JOSEPH. *Catalana Justícia contra les castellanes armas*. Barcelona: Estampa "La Catalana", 1897 (Barcelona: Jaume Matevad, 1641), p. 21.

[7] *Cartas de algunos padres de la compañía de Jesus sobre los sucesos de la monarquía entre los años de 1634 y 1648*. VI vols. en: *Memorial Histórico Español*, toms XIII-XIX, Madrid: Imprenta Nacional, 1861-1866, xvi, p. 142-143.

[8] Barcelona: *Relacion de la derrota, y presa del general don Pedro de Aragón y de todo su exercito*. Barcelona: Gabriel Nogués, 1642, f. 10. Tortosa: *Defensa del sitio de Tortosa*. Madrid: Catalina de Barrio y Angulo, 1642, f. 2 i 3; MUÑOZ I SEBASTIÀ, JOAN-HILARI; ENRIC QUEROL COLL. *La Guerra dels Segadors a Tortosa (1640-1651)*.

Valls: Cossetània Edicions, 2004 (Fundació Privada Duran-Martí, 2), p. 88 i 93; Arxiu de la Corona d'Aragó [= ACA], Consell d'Aragó, llig. 210. Arnes: *Relacion muy verdadera de las trayciones, y crueldades con que el Conde de San Guin y sus soldados entraron, y saquearon la villa de Arnes*. Barcelona: Jaume Mathevat, 1642, f. 5. Cadaqués: *Copia de una carta escrita a sa Excelencia per los consols de Cadaques*. Barcelona: Pere Lacavalleria, 1643, f. 2. Aquestes relacions han estat reproduïdes a ETTINGHAUSEN, HENRY. *La guerra dels Segadors a través de la premsa de l'època*. IV. Barcelona: Curial, 1993, I, núm. 60, 435-461, p. 444; I, núm. 63, 475-478, p. 476-477; II, núm. 86, 621-635, p. 625.

[9] *Verdadera y fiel relacion de todo lo sucedido en el Sitio de la ciudad de Tarragona, desde 28 de Julio hasta 13 de Setiembre 1644*. València: Juan Bautista Marçal, 1644, f. 3 [ETTINGHAUSEN, II, núm. 128, 871-874, p. 873]

[10] GONZALO, JUAN LUIS; ÀNGELES RIBES; ÓSCAR UCEDA. *Els setges de Lleida, 1644-1647*. Lleida: Ajuntament, 1997, p. 134.

[11] GALCERAN VIGUÉ, SALVADOR. *Dietari de la fidelíssima vila de Puigcerdà*. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana, 1977, p. 130; ESPINO LÓPEZ, ANTONIO. "La milícia urbana de Barcelona en los siglos XVI y XVII". *Barcelona. Quaderns d'Història*, 5 (2001) 205-215, p. 215.

[12] UCEDA, ÓSCAR. *Lleida 1707. La ciutat massacrada*. Lleida: Edicions de la Clamor (Institut d'Estudis Ilerdencs / Diari Segre S.L.), 2007, p. 106; SALVAT Y BOVÉ, JUAN. *Tarragona en la Guerra y en la postguerra de la Independencia*. Tarragona: RSAT, 1965, p. 266.

Els nobles de Tortosa i la Guerra del Francès

[9/2/7]

Salvador-J. Rovira i Gómez
Professor d'Història Moderna. URVT
sjrg@tinet.fut.es

Pràcticament tots els nobles tortosins que els anys 1808-1813 tenien l'edat adequada, gaudien de bona salut i no patien cap defecte físic, participaren en la contesa, i ho feren de manera activa i decidida en contra dels *napoleònides*. Els que ja eren militars prosseguiren el seu servei d'armes tot lluitant contra els francesos i els que encara no havien entrat en la milícia aprofitaren l'avinentesa per entrar com a cadets i poder així contribuir a la defensa del què consideraven era el seu deure.

Els nobles tortosins que participaren a la Guerra del Francès en contra dels soldats dels Bonaparte foren nou: **Ramon d'Abària i de Coronada, Josep de Bertran i Ros, Bonaventura de Córdoba i Mur, Francesc d'Escofet i Lledó, Joan-Antoni de Fàbregues-Boixar i Talarn, Pere-Pasqual de Fàbregues-Boixar i Talarn, Francesc de Paula de Fàbregues-Boixar i d'Oliver, Antoni de Juez Sarmiento i d'Oriol i Antoni de Suelves i de Riu.**

Ramon d'Abària i de Coronada, el cap de casa dels Abària, combaté decididament contra els francesos i per això hagué de veure com li segrestaven els béns i deixaven la seva família en la indigència[1].

Josep de Bertran i Ros es decidí a prendre les armes i l'any 1811 entrà de cadet i arribà a ser sotstinent del Regiment de Baza.

Bonaventura de Córdoba i Mur es dedicà a la milícia. Durant la Guerra del Francès serví al Batalló Provincial de l'Empordà, del que fou sergent major[2].

Francesc d'Escofet i Lledó seguí la carrera militar i arribà a ser alferes del Regiment de Cavalleria d'Algarve. Durant la contesa contra els francesos fou fet presoner i dut a Amiens on morí passat el 27 de novembre del 1812, en què redactà el seu testament deixant hereva la mare[3].

Joan-Antoni de Fàbregues-Boixar i Talarn, era el segon baró de la Font de Quint. Als setze anys manifestà a la família la voluntat d'entrar de cadet en el Regiment d'Infanteria de la Corona. El seu full de serveis, iniciat el 15 d'abril del 1797 i tancat el 29 de setembre del 1817, ens permet saber que el 1797 entrà de cadet al Regiment de València, amb el qual participà en diverses petites accions contra els anglesos en les costes de l'Empordà. El 4 de febrer del 1807, de viatge a Mallorca fou capturat pels anglesos que l'alliberaren

al cap d'un mes. S'incorporà a l'exèrcit del marquès de **la Romana**, a Hamburg, com a ajudant del Primer Batalló de Voluntaris de Catalunya, que, dins de l'expedició del Nord, anava a combatre els anglesos a Dinamarca dins de l'aliança dels espanyols amb **Napoleó**. Tornà a caure presoner dels anglesos que l'alliberaren el 7 de setembre del 1807. Reincorporat a l'exèrcit espanyol no volgué fer el jurament a favor del rei **Josep I** i, el 3 d'agost de 1808, després d'apoderar-se d'un vaixell, aconseguí arribar fins a l'estol britànic on acordà amb l'almirall anglès l'embarcament de la divisió espanyola, la qual cosa aconseguí no sense dificultats. Des de Suècia els anglesos transportaren les tropes espanyoles fins a Espanya i les desembarcaren al País Basc, aquesta gesta li fou premiada amb la concessió de la condecoració de l'Estrella del Nord [4]. Nomenat comandant de guerrilles, entrà en combat amb els francesos i es distingí en les batalles de Durango (31-10-1808), Balmaseda (4-11-1808) i Espinosa de los Monteros (10-11-1808); l'actuació en aquestes accions li féu guanyar el grau de capità. El 19 de març del 1809, la Junta Central el destinà al Regiment de Sòria, amb el qual entrà a Catalunya i participà en les accions d'Igualada (4-1810) i de Vilafranca del Penedès (26-3-1810). Davant el setge de Tortosa es presentà voluntari per prendre part a la defensa de la seva ciutat i es distingí en la conservació i defensa del cap de pont del pont de barques i en les sortides que es feren contra els assetjadors el 12 de juliol i el 3 d'agost del 1810, accions que li valgueren ser ascendit a coronel. En retre's Tortosa, el 2 de gener del 1811, fou fet presoner i traslladat a Saragossa des d'on fou conduït a França, però durant el viatge, el 2 de febrer del 1811, aconseguí escapar-se a l'alçada d'Alagó. Durant un mes anà fugint fins que aconseguí arribar a Tarragona, on participà en la defensa de la ciutat des del començament del setge dins el 31 de maig en què, seguint les ordres del general en cap marquès de **Campo Verde**, sortí de la plaça amb una comissió reservada. Caiguda Tarragona organitzà, per ordre del general **Lacy**, un batalló i, tot seguit, obtingué el comandament del Regiment de Mataró al front del qual combaté en diverses accions de guerra, com ara la del fort del Francolí (8-5-1812), el pont de Molins de Rei (25-5-1812), el fort de Mataró (26-6-1812) i l'acció de Reus (19-12-1812). Hom li donà el comandament del Regiment d'Ultònia i intervingué en nous fets d'armes. El juny del 1813 fou cridat per la Regència, que li ordenà passar a Andalusia amb l'encàrrec de formar un cos d'exèrcit de reserva; hi restà fins a la fi de la guerra [5].

Pere-Pasqual de Fàbregues-Boixar i Talarn participà en el primer setge de Girona i formà part de la guarnició de Roses, per la qual cosa quan aquesta plaça capitulà restà presoner dels francesos [6].

Francesc de Paula de Fàbregues-Boixar i d'Oliver ingressà el 22 de maig del 1809 en la milícia com a cadet i passà a formar part de la guarnició de Tarragona. Estigué en l'acció de Vilafranca del Penedès (26-3-1810), formà part de la guarnició de Tortosa durant el setge de la plaça i quan aquesta capitulà fou fet presoner i dut a Saragossa d'on aconseguí fer-se escàpol. Integrat novament a l'exèrcit espanyol participà en diverses accions, com les dels ponts de Molins de Rei i del Francolí [7].

Antoni de Juez Sarmiento i d'Oriol, tercer marquès de **la Roca**, se sentí atret per la milícia. La carrera militar la inicià com a cadet l'abril del 1783 al Regiment de Reials Guàrdies Espanyoles d'Infanteria. Durant la Guerra del Francès s'enrolà en el segon

batalló de l'exèrcit de València i combaté sota les ordres dels general **Blake** i **Beresford** a les batalles de Chiclana i Albuera. L'any 1812 passà al País Valencià, on fou fet presoner pels francesos el 10 de gener i dut i tancat al castell de Vincennes (França); en atansar-se els aliats a París fou dut al castell de Saumur, on restà fins el 16 d'abril de 1814.

Antoni de Suelves i de Rius participà en diverses accions bèl·liques i en els dos setges de Saragossa, fins que fou fet presoner i conduït a Neuchatel [8].

Veiem, doncs, que dels nou nobles tortosins que acudiren a defensar la pàtria contra l'invasor francès, quatre ja eren militars de carrera (**Bonaventura de Córdoba**, **Francesc d'Escofet**, **Joan-Antoni de Fàbregues-Boixar** i **Antoni de Juez**), i la resta s'hi afegí; altres quatre (els **Fàbregues-Boixar** i **Antoni de Juez**) van poder exposar serveis distingits, un va arribar a sotsoficial (**Josep de Bertran** –sotstinent–), i cinc a oficial (**Bonaventura de Córdoba** –sergent major–, **Francesc d'Escofet** –alferes–, **Joan-Antoni de Fàbregues-Boixar** –coronel–, el seu parent **Francesc de Paula** i **Antoni de Juez**). Finalment, sis van ser fets presoners de l'enemic: **Francesc d'Escofet**, els tres **Fàbregues-Boixar**, **Antoni de Juez** i **Antoni de Suelves** (fent-se escàpols dos d'ells –**Joan Antoni Fàbregues-Boixar** i **Talarn** i **Francesc de Paula de Fàbregues-Boixar** i **d'Oliver**–). Els nobles tortosins van servir en multitud de fronts, des d'Espanya a Dinamarca, prenent part en notables i conegudes accions bèl·liques: Durango, Balmaseda, Espinosa de los Monteros (1808), Igualada, Vilafranca del Penedès (1810), setges de Tortosa i Tarragona (1811), accions de Molins de Rei, Mataró, Reus, Chiclana, Albuera (1812), setges de Roses i Saragossa, etc [9]. Cap d'ells morí en combat, només un, **Escofet**, ho féu estant presoner a Amiens.

[1] Arxiu Comarcal de les Terres de l'Ebre [= ACTE], *Fons Notarial de Tortosa*, sig. 3.039, f. 477.

Vegeu per a tot l'article: ROVIRA I GÓMEZ, SALVADOR-J. *Els nobles de Tortosa (segle XIX)*. Valls:

Cossetània Edicions, 2008 (Fundació Privada Duran-Martí, 5).

[2] ACTE, *Fons Notarial de Tortosa*, sig. 3.325, f. 372.

[3] ACTE, *Fons Notarial de Tortosa*, sig. 3.084, f. 37.

[4] Sobre aquest episodi a Dinamarca, vegeu MÖRNER, MAGRIUS. *El marqués de la Romana y el mariscal Bernadotte. La epopeya singular de la División del Norte en Dinamarca (1808)*. Madrid: Centro de Estudios Constitucionales, 2004, i REYES,

LUIS. "Engañados por Napoleón. 1807: soldados españoles en el Báltico. La expedición del marqués de la Romana". *La Aventura de la Historia*, 106 (agost 2007) 58-68.

[5] Arxiu General Militar de Segòvia [= AGMS], Full de serveis de Joan-Antoni de Fàbregues-Boixar.

[6] AGMS, Expedient de Pere-Pasqual de Fàbregues-Boixar.

[7] AGMS, Expedient de Francesc de Paula de Fàbregues-Boixar i d'Oliver.

[8] SUELVES, CARMEN DE. *Origen de la Casa de Montserrat de los Marqueses de Tamarit*. Algeciras, 1943, p. 15.

[9] Per poder sseguir les principals accions bèl·liques d'aquesta guerra, vegeu: CHANDLER, DAVID G. *Las campañas de Napoleón. Un emperador en el campo de batalla. De Tolón a Waterloo (1796-1815)*. tr. de Carlos Fernández-Vitorio i Francisco Fernández-Vitorio. Madrid: La Esfera de los Libros, 2005; CANALES TORRES, CARLOS. *Breve historia de la Guerra de la Independencia*. Madrid: Nowtilus, 2006; GÓMEZ DE ARTECHE Y MORO, JOSÉ. *Guerra de la Independencia. Historia militar de España de 1808 a 1814*. I. València: José Luís Arcón Domínguez, 2006, etc.

EL PERSONATGE:

En reconeixença a Francesc de Giminells Mascaró (v.1605-1640)

[8/0/7]

Manel Güell

Llicenciat en història i arxiver

mguell@altanet.org

De ciutadans agraïts és el reconèixer i retre just homenatge als herois patris, locals o nacionals, que van donar la vida pel nostre país. De vegades, el pas del temps, l'anonimat en el què han caigut els vençuts o la imposició d'un imaginari heroic forani, han fet oblidar la memòria de militars que van donar el millor de sí mateixos per la defensa de la terra. Un d'aquests, ha estat **Francesc de Giminells Mascaró**, de qui n'exposarem uns breus trets amb l'esperança de despertar les consciències polítiques locals per tal que se li reconeguin els mèrits.

Francesc de Giminells Mascaró, era senyor de la Boella i de Torregassa, i pertanyia a un llinatge de mercaders tarragonins ennoblits abans de 1602. Nat vers 1605, era fill de **Gaspar de Giminells** i d'**Isabel Mascaró**, casats el 1604. El pare (1575-1613), era fill d'un altre **Gaspar** (+d.1617), que és qui va fer una fortuna a través de

diversos negocis mercantils i qui va adquirir la senyoria (el 1601, per 5.000 ll.) i la condició militar. També tenia un germanastre, **Francesc de Giminells Llagostera**, segon senyor de la Boella, que el 1611 era designat capità del jovent local en una exhibició de tir, i l'any següent va ser veguer de l'arquebisbe (**ROVIRA [1992] 196-200; ROVIRA [1996] 186; ROVIRA [2003] 45-46**).

El nostre **Francesc de Giminells**, tercer senyor de la Boella i nebot de l'anterior, també va exercir de veguer, per bé que reial i no baronial, el trienni 1627-1629. Pel que sembla tenia certs coneixements en matèria de fortificacions militars, ja que el 1636 desenvolupà la comesa d'inspecció de la muralla de Tarragona i n'elaborà un informe per al Consell municipal. De feia anys, ocupava plaça de capità de la milícia local, essent considerat un militar valeros i "*persona de bones prendas y*

molt alentat”(FLORENSA; GÜELL [2005] 226).

L'estiu de 1640 esclatà la revolució que donà lloc a la Guerra dels Segadors. **Felip IV** envià un poderós exèrcit per sotmetre Catalunya, el comandament del qual concedí al marquès de **Los Vélez**. Aquest entrà pel sud, arrasant a sang i a foc tota resistència que se li posava per davant (Xerta, Tivenys, Hospitalet, Cambrils). Tarragona es preparà per a la defensa, i el mes de desembre, quan més imminent era l'arribada de l'exèrcit hispànic, **Gimenells** acceptà de comandar la fortalesa de Salou, últim baluard de resistència militar entre el marquès de **Los Vélez** i Tarragona. Amb ell, hi era un assessor militar francès, ms. **d'Aubigny**, que venia amb un grapat de voluntaris gals que s'afegiren a la cinquantena de milicians que manava **Giminells**.

La rendició del fort de Salou, el 21 de desembre de 1640, té poca història(GÜELL [2001] 22-23; FLORENSA; GÜELL [2005] 222-226), per bé que constitueix una pàgina negra, per la brutalitat i intransigència mostrada pels hispànics. El fort salouenc encara no estava acabat del tot, i estava desprotegit de l'artilleria necessària (només comptava amb sis canonets) per mantenir a distància els canons de gran calibre de l'enemic, els quals bombardejaren l'edificació sense contemplacions. La fortalesa degué resistir uns dies, pot ser cinc, però al final s'imposà la superioritat artillera dels hispànics; si no haguessin rendit la posició, l'haurien fet sorra i cendres.

Un cop sortits, i ja desarmats i en el seu poder, les autoritats militars hispàniques condemnaren a galeres els milicians i penjaren d'un dels merlets del fort al pobre **Giminells**. I també hagueren fet igual amb l'assessor francès, sinó fos perquè aquest protestà enèrgicament recordant-los que aquella ignomínia no es feia entre oficials militars(FLORENSA; GÜELL [2005] 226).

La diferència de tracte entre l'un i l'altra radicava en què **Felip IV** va voler considerar els catalans, no com a contraris en una guerra (com eren els francesos), sinó com a vassalls rebels. Aquesta dura consideració feia que els militars castellans no els hi concedissin *quarter*, i que els presoners catalans poguessin ser executats, sense judici ni sumari previ, en el mateix lloc on eren capturats(GÜELL [2003] 140-142; FLORENSA; GÜELL [2005] 183 n.185)

La vídua de **Giminells**, **Anna-Maria Bru**, va passar per un infern. S'havia separat del seu espòs quan aquest acceptà oposar-se a les tropes del rei a Salou (o almenys, això al·legà ella per esquivar tota repressió), i després de la seva execució i quan les autoritats hispàniques ocuparen Tarragona, la Corona li va confiscar les propietats (que no els hi va retornar fins molts anys més tard) i li ompliren la casa de soldats en règim d'allotjament. El 1648 va tornar a casar-se, amb **Manuel Rodríguez de la Vega**, de qui hagué una filla, **Francesca**. De **Giminells**, també va tenir una filla, **Ramona**, nada el 1639, que no superà la infantesa(ROVIRA [1996] 187; ROVIRA

[2003] 47-49; FLORENSA; GÜELL [2005] 63).

La germana **Maria**, malgrat haver-se casat amb un donzell (**Oleguer de Santromà**), es trobà en una precària situació el 1650, havent-se de vendre el poc que tenia, i acabà els seus dies refugiada a casa d'un pagès de Giminells, **Magí Palau**, que n'esdevingué l'hereu (ROVIRA [1996] 188; ROVIRA [2003] 49-50).

L'altra germà, **Joan de Giminells Mascaró**, també seguí el partit de la Diputació, essent veguer de Montblanc el 1644. Esdevingué el 4t. i darrer senyor de la Boella i **Lluís XIV** el recompensà amb un nou privilegi de noblesa el 1648, però s'hagué d'exiliar a Perpinyà a l'acabar la guerra, on morí vers 1665, deixant hereu el donzell **Josep de Ricart**, que l'havia acollit. La guerra dels Segadors va significar l'extinció

d'aquesta família a Tarragona. El senyoriu de la Boella sembla que va anar a parar al convent dels predicadors, ja que el prior dominicà el reclamava el 1670 en aplicació de la clàusula de garantia de certs censals impagats per valor de 330 ll. (ROVIRA [1996] 191; ROVIRA [2003] 49).

Francesc de Giminells Mascaró, va donar la vida per Tarragona, essent la única víctima de renom a la ciutat durant l'ocupació hispànica de 1640, lluitant al costat de la Generalitat. La seva, fou una mort brutal i injusta, perquè no se li féu judici, perquè no se li respectà la seva condició ni de noble, ni de presoner. Bo seria que els nostres polítics reconeguessin el sacrifici d'aquest heroi tarragoní i retessin just homenatge a la seva memòria amb un monument, una placa commemorativa o posant el seu nom a algun nou vial urbà.

BIBLIOGRAFIA

FLORENSA; GÜELL [2005]
FLORENSA I SOLER, NÚRIA;
GÜELL, MANEL. "Pro Deo, pro regi, et pro patria". *La revolució catalana i la campanya militar de 1640 a les terres de Tarragona*. Barcelona: Fundació Salvador Vives i Casajuana / Òmnium, 2005, p. 222-223 i 225-226;

GÜELL [1992-1993]
GÜELL, MANEL. "La petita noblesa durant la primera meitat del segle XVII. Aspectes socials, bèl·lics i polítics a la ciutat de

Tarragona". *Paratge. Quaderns d'estudis de genealogia, heràldica, sigil·lografia i vexil·lologia*, 3-4 (1992-1993) 9-26.

GÜELL [2001]
GÜELL, MANEL. "L'assalt a Vila-seca i al fort de salou durant la guerra dels Segadors (desembre de 1640)". *El Pont de Fusta*, Vila-seca, 253 (març 2001) 22-23.

GÜELL [2003]
GÜELL, MANUEL. *El setge de Tarragona de 1641*. Tarragona: Arola Editors, 2003.

ROVIRA [1992]
ROVIRA I GÓMEZ, SALVADOR-J. "Els Giminells. Senyors de la Boella". *Treballs Canongins*, 1992, 197-215.

ROVIRA [1996]
ROVIRA I GÓMEZ, SALVADOR-J. "Nova contribució al coneixement dels Giminells i del senyoriu de la Boella". *Treballs Canongins* 1996, 183-192.

ROVIRA [2003]
ROVIRA I GÓMEZ, SALVADOR-J. *Vells i Nous. (Els Nobles de Tarragona al segle XVII)*. Tarragona: Centre d'Estudis Altafullencs, 2003.

NOTÍCIES:

El Consell Comarcal de la Conca edita un opuscle sobre la Guerra de Successió a la Conca de Barberà

A finals del 2007 el Consell Comarcal de la Conca de Barberà ha editat en paper els textos de les dues xerrades que el 24 i 27 d'octubre del 2006 oferiren a Montblanc els historiadors Agustí Alcoberro, de la Universitat de Barcelona, i Josep M. Grau, del Centre d'Estudis de la Conca, sobre la Guerra de Successió en aqueixa comarca. La publicació de 38 pàgines contextualitza el conflicte a nivell internacional i analitza les càrregues militars (allotjaments i bagatges). Una de les conseqüències més greus sobre la població fou l'endeutament, així, s'exposen els debitoris particulars i comunals per comprar blat i la venda a l'avançada de part de la collita. En detall es comenten els casos de Blancafort, la Guàrdia dels Prats, Forès, Pira, Barberà, Vimbodí, Biure de Gaià i Sant Gallart. No s'oblida tampoc dels moviments migratoris, i al final s'adjunta un complet apèndix documental. La publicació és venal i s'obsequia tothom que passi a recollir-la a la seu del CCM; també es pot demanar per telèfon (977-861232) o correu electrònic.

[JMTGP] i [\[www.3cat24.cat/noticia/243728\]](http://www.3cat24.cat/noticia/243728)

Guerra civil a Catalunya – Materials didàctics

A les cotxeres del Palau Robert es van presentar el 6 de novembre de 2007, els materials didàctics “Guerra Civil a Catalunya. Veu dels sense nom”, de Gemma Tribó, Carme Sierra i Carme Bastida, a càrrec de Josep Fontana. L'acte fou a les 19h., i estava organitzat pel *Memorial Democràtic* (Generalitat).

[\[www.irmu.org\]](http://www.irmu.org)

Taller sobre la Guerra a l'Antiguitat

El diumenge 4 de novembre de 2007, Sant Cugat acollí el taller sobre la Guerra a l'antiguitat *Vae Victis*, per a menuts majors de 8 anys, organitzat pel Col·lectiu de Recerques Arqueològiques de Cerdanyola. El taller es va desenvolupar a les instal·lacions de l'Arxiu Nacional.

[\[www.cerdanyola.cat\]](http://www.cerdanyola.cat)
[www.irmu.org\]](http://www.irmu.org)

La Història Militar, a la cua del RESH

Sovint col·laboradors d'*A Carn!*, han anat destacant com la història militar en general anava guanyant espai, però lentament dins del camp historiogràfic. El fet, en part, es pot verificar, en el ranking de les revistes més citades. Les dades han estat facilitades per RESH (*Revistas Españolas de Ciencias Sociales y Humanas*) que ha donat les anàlisis i ha aportat els resultats de les Cites que s'han fet durant els anys 1999 al 2003. A través d'aquesta informació, consideren les revistes més llegendes, i, en conseqüència, les més valorades, per poder mesurar la seva difusió, utilització i influència. Així doncs, entre les revistes esmentades, les cinc primeres són:

1. *Historia social*; 2. *Historia agraria*; 3. *Revista de Historia Económica*; 4. *Studia Historica. Historia Moderna*; 5. *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*. En el número 22 es troba la *Revista de Historia Militar*, la qual esperem que en el proper balanç hagi pogut ascendir en la seva valoració.

[Núria Florensa i Soler]

Activitats culturals diverses entorn la commemoració del 300 aniversari de la Guerra de Successió a Lleida. “Capta Ilerda”

Enguany s’acomplien els 300 anys des del setge de Lleida que comportà l’ocupació de la ciutat pels exèrcits borbònics. Aprofitant la condició de Capital de la Cultura Catalana 2007, i entorn del tema, la capital del Segre ha encetat diversos actes sota l’epígraf “Capta Ilerda” (el rètol ignominiós que les autoritats filipistes van fer penjar a la muralla un cop van conquerir la ciutat el 1707). També s’han organitzat arreu alguns cicles de conferències concentrades en el mes de novembre de 2007:

Capta Ilerda. Programa commemoratiu del 300 aniversari del setge de Lleida i del tancament de la Seu, encetat l’octubre de 2007 i organitzat conjuntament pel departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya a Lleida, l’ Institut d’Estudis Ilerdencs, la Diputació i l’Ajuntament de Lleida. La presentació pública del programa es materialitzà amb la reproducció del gravat de la batalla i capitulació de la ciutat el 1707. El 9 d’octubre es va presentar a la seu de l’ Institut Municipal d’Acció Cultural de l’Ajuntament de Lleida, el còmic *La caiguda de Lleida. 300 anys*, de Josep Vallverdú i J. Cazares, que conta la història del setge i capitulació de la ciutat a través d’imatges de còmic. El 21 d’octubre es va dur a terme un acte lúdic i popular d’encerclament de la Seu Vella, amb la participació de més de 800 persones. L’acte, organitzat pels Amics de la Seu Vella i el Grup Sardanista Montserrat, va comptar amb el ball de la sardana “Lleida, ciutat pubilla” interpretada per la Bellpuig Cobla. Finalment, el 25 d’octubre s’inaugurà l’exposició “Capta Ilerda, Lleida 1707” a l’IEI, amb una mostra de gravats originals i d’objectes militars de l’època, que es van poder veure fins el 22 de novembre.

[CCC Digital, 42 (octubre 2007) 5]

El 10 de novembre, l’Associació Amics de la Seu Vella, en col·laboració amb l’Ateneu Popular de Ponent, la delegació d’Òmnium Cultural, l’Orfeó Lleidatà i el Centre Excursionista de Lleida van retre **homenatge ciutadà al campanar de Lleida** amb la presentació de la restauració de la làpida amb el sonet de Magí Morera que el 1938 va ser metrallat per les tropes nacionals.

Acte commemoratiu de la caiguda de la Seu Vella, celebrat l’11 de novembre, en el temple, amb assistència de l’alcalde de Lleida, Àngel Ros, el president de la Diputació, Jaume Gilabert, el vicepresident de la Generalitat, Sr. Carod-Rovira i altres personalitats. El professor Manuel Lladonosa va recordar amb unes paraules l’episodi i es va encendre una torxa a la plaça dels Apòstols, al peu de la qual hom hi diposà una corona de llorer. Seguidament van inaugurar l’**exposició “La Catedral segrestada”**, instal·lada a l’interior del temple.

[CCC Digital, 43 (Novembre 2007) 3]

“Història, present i futur dels Països Catalans. 300 anys de la Guerra de Successió”, organitzat per la fundació Cultura Catalana en Moviment i amb la col·laboració de la Diputació lleidatana, l’IEI, Òmnium i Racó català. Es tracta d’un projecte basat en la Història, itinerant, que passà per la Noguera, la Franja de Ponent i les Terres de l’Ebre abans de finalitzar a principis de desembre a Lleida. El cicle es componia de mitja dotzena de conferències sobre els 300 anys de la Guerra de Successió, pronunciades per Jaume Fernández i Óscar Úceda Márquez i Oriol Junqueras, president de la Fundació CCM, a: La Sènia i Amposta (17-11-2007), Miravet i Móra la Nova (24-11-2007) i Serós i Lleida (4-12-2007).

[www.fundaciocultura.cat]

“Lleida 1707”. Cicle de dues conferències organitzat per l’ Institut d’Estudis Ilerdencs, a l’Aula Magna de la UdL, el 19 i el 20 de novembre: Jaume Fernández González, “1710. La Batalla d’Almenar” i Manuel Alfaro Guixot, “La fortificació abaluartada: el castell de Lleida”.

[www.fpiei.es]

“Catalunya i la Guerra de Successió”, és el títol de l’altre cicle de conferències que sobre aquest mateix tema va organitzar el Museu d’Història de Catalunya. Dimarts, dimecres i dijous 20-22 de novembre de 2007, la seu del MHC acollí sengles conferències de: Joaquim Albareda («Catalunya en una guerra internacional. Austriacistes i borbònics»), Josep M. Torres Ribé (“La Guerra de Successió a Catalunya: del desembarcament aliat a l’Onze de Setembre») i Agustí Alcoberro (“La postguerra: repressió, exili i resistència”).

[www.mhcat.cat]

La Batalla d'Almansa, als Episodis de la Història de Dalmau Editor

Dimecres 16 d'abril, a les 19:30h., es va presentar a la Llibreria Proa-Espais de Barcelona, el núm. 350 de la coneguda col·lecció Episodis de la Història, de l'editorial Rafael Dalmau: *La Batalla d'Almansa*, de Josep-David Garrido. Amb aquest número s'encetava un nou disseny. Va glossar el contingut del llibre i de la col·lecció el professor d'Història Moderna de la UdB, Valentí Gual Vilà.

[www.rafaeldalmaueditor.cat]

Homenatge a Sir John Huxtable Elliott

Al professor Sir John H. Elliott se li ha concedit el doctorat *Honoris Causa* per la Universitat Carlos III de Madrid, i per aquest motiu, del 22 al 25 de gener de 2008 es va realitzar conjuntament el Seminari: "La Historia sin complejos: las visiones del Imperio español y la figura de John H. Elliott". Van estar convidats de ponents els següents professors i investigadors: Fernando J. Bouza, Ofelia Rey Castela, Alfredo Alvar Ezquerro, Cristina Borreguero, Manuel Rivero, Carmen Sanz Ayán, David García Hernán, Manuel Lucena Giralda, Enrique Villalba, Ricardo García Cárcel i Xavier Gil. I, evidentment, el propi homenatjat. A més de la revisió historiogràfica del debat final, "Mitos y realidades del Imperio Español. ¿Un nuevo lugar en la Historia?", considerem interessant haver programat dues pel·lícules sobre l'imperi hispànic: "La kermesse heroica" i "La misión", a fi d'il·lustrar el Seminari. D'aquesta manera, també s'amplia la projecció de la història i la seva influència, millor dit, l'atracció que pot generar com a font temàtica pel cinema.

Així doncs, ens sumem al merescut tribut que se li ha ofert al pioner historiador, que amb talent i amb suport de moltes fonts documentals sobre la guerra dels Segadors i els seus antecedents, va obrir tants camins que hem seguit altres investigadors/es arreu de Catalunya.

[Núria Florensa i Soler]

LA CITA

"qué cosa es artilleria? Artilleria es una terrible máquina, cuyos efectos proceden de la pólvora..."

COLLADO, LUIS. *Plática manual de artillería*..... Venècia, 1586, f. 1.

L'ARTILLERIA

L'arma més poderosa dels exèrcits, la que revolucionà la concepció militar, capaç de donar i de

"No ay donde mas sirva la artillería, y por con siguiente, adonde más trabajo el General de ella, que en los sitios de las Plazas".

BRANCACCIO, LELI. *Cargos y preceptos militares*..., Barcelona, 1639, f. 117.

traure victòries, seria, d'ençà el s. XVI, l'Artilleria. Aquest arma ha despertat l'admiració de molts professionals de la milícia, i ha estat objecte de moltíssims

"traza y artificio infernal, imaginada para la mayor ofensa y daño de cuantas, por diferentes caminos, pudieron salir del infierno para abreviar nuestras vidas".

ÁLAVA Y VIAMONT, DIEGO DE. *El perfecto capitán instruido en la disciplina militar y nueva ciencia de la artillería*. Madrid: Ministerio de Defensa. 1993. 1993. n. 65

tractats, i, és clar, de més d'una dita. La nostra primera cita l'havíem de reservar, com no, per a l'artiller Luis

Collado, inveterat militar, mestre de canons, i una de les autoritats en la matèria que els coneixia més d'aprop. L'altra cita és de Leli

Brancaccio, contemporani del primer i tant o més experimentat que ell, i afegim una tercera de Diego de Álava i Viamont; superem aquesta il·lustrada terna, amb les immortals paraules del manco de Lepanto.

"Bien hayan aquellos benditos siglos que carecieron de la espantable furia de aquestos endemoniados instrumentos de la artillería, a cuyo inventor tengo para mí que en el infierno se le está dando el premio de su diabólica invención, con la cual dio quite la vida a un valeroso caballero..."

CERVANTES Y SAAVEDRA, MIGUEL DE. *El ingenioso hidalgo Don Quijote de La Mancha*...

RECENSIONS:

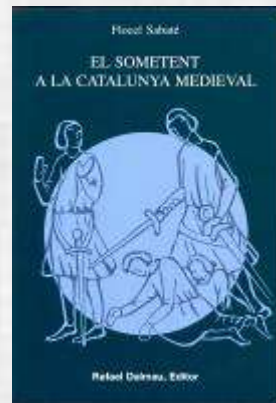
[Nombre de notes / Nombre de centres documentals consultats / Nombre de bibliografia citada
(+ hemeroteca) + acceptable, ++ bó, +++ excel·lent, ++++ extraordinari]

SABATÉ I CURULL, FLOCEL. *El sometent a la Catalunya medieval*. Barcelona: Rafael Dalmau, editor, 2007 (Bofarull, 12), 172 p.

[707/31/134 +++]

“A «so matent», és a dir, quant se sent cridar socors, els veïns han d'acudir a ajudar-se i perseguir els malfactors. S'endega d'aquesta manera un mecanisme de solidaritat veïnal, esdevingut un veritable exèrcit popular que s'insereix amb vigor en un tens escenari de poder disputat entre el monarca, els nobles i els municipis. El sometent, així, rere la invocació de la persecució dels delinqüents, canalitza les dificultats socials i polítiques de la baixa edat mitjana i, en les centúries posteriors, s'ofereix com a evocador referent de la idealitzada identitat que es pretén reprendre”.

[www.rafaeldalmaueditor.cat]

L'autor, tota una autoritat en Història Militar, sap desplegar una apreciable capacitat científica per dotar el seu estudi d'un caire rigorós, ben estructurat i que no es fa pesat de llegir, ben al contrari, tria els termes adequats, mesura bé les expressions i poleix el redactat per aconseguir-ne una lectura àgil i planera, a més d'intercalar amb encert cites documentals escaients. L'estudi s'ha basat en la consulta d'una trentena d'arxius disseminats per tot el territori català, i amb una bibliografia sòlida i completa.

L'aparició del sometent, com a força armada veïnal, ve motivada per raons de policia, de persecució de delictes, i, per tant, el primer capítol aborda el marc social i jurídic existent en aquell moment. El segon capítol, és dels més interessants, ja que exposa els precedents d'aplegaments espontanis armats en el sí d'una comunitat, com a antecedents del què més tard regularia el sometent, i es parla del famós “Via fos” (“Via fors”, o “Via fora”), com a crit d'alarma i/o d'auxili, un crit que es detecta a Passanant el 1315, i que es pot trobar fàcilment al s. XVII en qualsevol dels avalots que esquitxaven el Principat. El tercer i quart capítol, expliquen la regulació municipal del sometent, com es converteix en un exercici d'autodefensa dels convilatans contra tota agressió exterior, i quin procediment i fases comprenia la seva execució. El sometent s'estructura en *deenes*, cinquantes i, en poblacions més grans, inclús en centenes, compta amb la seva pròpia ensenya i amb un estol d'oficials (veguers i sotsveguer, *deenés*, saigs, senyalers, etc.) cada un dels quals té assumits un tipus de comeses; convocatòria, mecanismes, finançament, etc. Però l'exercici del sometent té implicacions jurídiques i jurisdiccionals, que cal abordar en els següents capítols: l'abast competencial i territorial, l'ús institucional, la disciplina, l'actitud baronial davant la seva pràctica i la gradual regulació que en fa la monarquia (a través d'una diversitat de privilegis), a més d'altres aspectes.

A tall d'epíleg, el llibre passa com una revolada per l'evolució posterior del sometent, a l'època moderna, després del Decret de Nova Planta, la Guerra del Francès, la resurrecció el 1875, la Setmana Tràgica, les dictadures militars del s. XX, etc., per bé

que com advoca el títol, l'estudi es circumscriu a la Catalunya medieval. Cal confiar en que altres historiadors modernistes i de Contemporània emulin Sabaté i ens puguin proporcionar algun dia la monografia definitiva sobre el tema. L'esperem.

[MG]

GARRIDO I VALLS, JOSEP-DAVID. *La batalla d'Almansa*. Barcelona: Rafael Dalmau, Editor, 2008 (Episodis de la Història, 350), 109 p. [74 ++]

El llibre de Garrido vol ser un extracte adequat a la col·lecció, dels fets polítics i militars relatius a la batalla d'Almansa el 25 d'abril de 1707. Una batalla que a més d'obrir la porta del triomf final de Felip V, va confirmar Berwick com el gran estrateg del segle, una batalla que Frederic de Prússia qualificà com la més científica del segle XVIII, i que Winston Churchill comparà amb la desfeta de Dunkerque el 1940.

S'ha escrit molt sobre Almansa, i sobre la Guerra de Successió també. L'aportació de Garrido és la d'oferir-ne una versió breu però integral (com ho proven els més de 80 títols de la bibliografia), cosa que la fa altament selecte. Els tres primers capítols són a tall d'introducció, un resum ràpid dels antecedents per tal de no descontextualitzar la batalla, en el qual Garrido no oblidia els seus orígens alacantins i hi dedicà un apartat al bombardeig francès d'Alacant i força pàgines a les operacions a la zona sud valenciana, àmbit històric que coneix prou be. El llibre dóna molta detalls interessants sobre les operacions militars, els contendents, els protagonistes, la posició dels exèrcits a la batalla, etc., amanit tot amb comentaris personals, inserits amb coneixement i autoritat. També s'atura a comentar, quan pertoca, quatre pinzellades sobre aquells personatges que van resultar decisius en la contesa: Mahony, Berwick, Das Minas, Massue, Dohna, etc.

A Almansa no hi va participar un sol català, però en canvi hi van lluitar "*un bullici de nacionalitats*": castellans, alemanys, anglesos, francesos (i hugonots), irlandesos renegats, itàlics, neerlandesos, portuguesos, suïssos i valons. Els aliats no depassaven els 16.000 homes, els borbònics en tenien 24 o 26.000, però els serveis d'intel·ligència dels primers van errar en les previsions, i creient en un avantatge numèric inexistent, van atacar. També van malinterpretar els primers moviments de Berwick, i no van reconèixer prèviament el terreny. Masses concessions. Després de moltes maniobres d'una i d'altra banda, "*Berwick decidí amb rapidesa, astúcia i energia...*", colpejà fatalment amb la cavalleria fins a foragitar Galway i Das Minas; els soldats aliats quedaren al mig de les forces enemigues, pensant en desprendre's les branques dels barrets que els distingien dels borbònics i tocar marxes franceses per aprofitar l'enrenou i fer-se escàpols. Sobre el camp quedaren únicament 3.000 aliats que l'endemà es van rendir a Berwick.

Una de les cròniques que més s'utilitza, és la de Josep Minyana, *De bello rustico valentino* (reed. a València el 1985), un relat ric en dades, però amb comentaris tendenciosos. També les memòries del capità George Carleton, a qui dedica un apartat. Cal elogiar la pensada de dedicar igualment, l'últim capítol a l'imaginari mundial bastit amb el record d'aquella batalla: els successius monuments commemoratius a la població almansina, l'efemèride de la data 25 d'abril, similar pels valencians a l'Onze de Setembre pels catalans; i també pel Royal Norfolk Regiment que en aquesta diada celebra una cerimònia religiosa on es recita un poema que Garrido transcriu i tradueix. El 300 aniversari d'aquesta famosa batalla, coincideix així amb el núm. 350 d'aquesta coneguda col·lecció d'Episodis de la Història, ocasió que a servit per a una millora del seu disseny.

[MG]

UCEDA, ÒSCAR. *Lleida 1707. La ciutat massacrada*. Lleida : Edicions de la Clamor (Institut d'Estudis Ilerdencs / Diari Segre S.L.), 2007, 115 p. [16 +++]

Excel·lent mostra de disseny i contingut divulgatiu, de còm s'hauria de combinar erudició i edició popular, no debades, la publicació d'aquest llibre d'Història Militar va a càrrec de l' Institut d'Estudis Ilerdencs i del diari El Segre. L'autor, Óscar Uceda Márquez, ja ens havia sorprès gratament fa uns anys amb una altra monografia sobre els setges lleidatans al s. XVII (juntament amb Juan Luis Gonzalo i Ángeles Ribes, *Els setges de Lleida, 1644-1647*. Lleida: Ajuntament, 1997), tot i que la seva producció sobre el tema, és més abundant.

Al llarg dels 10 capítols es van desgranant, amb pedagògica cura (explicacions breus, escaients i concises, aptes per als no entesos en història militar de l'època), tant els prolegòmens com els diversos aspectes de l'episodi lleidatà de 1707. S'enceta amb un capítol introductor sobre la Guerra de Successió, continua amb un altre on es presenten els principals personatges que van intervenir en el setge de 1707: els ducs d'Orleans i de Berwick, l'austriac Hesse-Darmstadt, els britànics Galway i Wills, etc. Els capítols 3 i 4 es refereixen a la part orgànica de la qüestió, o sigui, els exèrcits i les armes de l'època, composició, actituds, contingents, etc.; el capítol relatiu a les armes, no té text, ja que en un parell o més de pàgines alterna imatges amb breus explicacions indicatives. El capítol cinquè s'ocupa de l'arquitectura militar del s. XVIII, i el següent, de la poliorcètica, o sigui, tècniques d'assetjament i defensa de places fortificades. Els tres següents capítols, s'encarreguen d'exposar amb el màxim detall, però sense caure en la prolixitat, els principals esdeveniments referits a la campanya per a la presa de Lleida aquell 1707, partint de la derrota d'Almansa. Els apartats del vuitè («El setge»), no poden ser més aclaridors: «L'assalt a la ciutat», «L'assalt al Castell», i «Les capitulacions i la cerimònia de rendició». En el segon apartat s'hi incorpora la relació de les unitats militars que hi prengueren part, amb especificació del nom amb el què eren conegudes i del nombre d'unitats que les componien, i en el tercer, també sobre fons de diferent color, una transcripció de les capitulacions de rendició. Abans de l'Epíleg («Lleida després de la batalla», Almenar, l'Onze de Setembre...), s'hi ha volgut dedicar un últim capítol a la massacre del Roser per analitzar la seva veracitat a la llum de les versions i dels documents històrics. A través d'aquest exercici d'higiene historiogràfica, es contrasten versions, es matisen afirmacions i es configura una nova mixtura entre les diverses tesis dels fets, aïllant la de Feliu de la Penya i advocant per una massacre de proporcions molt més minses que les que han prevalgut en l'imaginari lleidatà.

El disseny del volum, a càrrec d'Anna Barcala Sirvent, és al nostre judici, la clau per apropar un tema històric i luctuós, a un sector popular, desactivant la seva formalitat amb hàbils recursos de colors, encapçalaments, caplletres, fons de color crema per allotjar reproduccions o crèdits d'imatges; cada capítol comença rere una pàgina en vermell amb títol i imatges en blanc, etc. Val a dir que el volum està profusament il·lustrat i que les imatges, a color, estan molt aconseguides i són fruit d'una ben pensada selecció. Sense aquest encertat component, el llibre que recensionem no seria ni de bon tros el mateix.

[MG]

[ALCOBERRO, AGUSTÍ; JOSEP M.T. GRAU I PUJOL]. *La Guerra de Successió a la Conca de Barberà. Conferències que van tenir lloc a Montblanc els dies 24 i 27 d'octubre de 2006 amb motiu dels 300 anys de l'inici de la Guerra de Successió*. Montblanc: Consell Comarcal de la Conca de Barberà, 2007, 38 p. [53/5/56 +++]

És difícil historiar qualsevol guerra a la Conca de Barberà, per dos motius. En primer lloc perquè aquesta comarca és d'interior i està apartada del camí ral de la costa, per on solien passar els exèrcits. Això no vol dir que els militars enemics no trepitgessin la Conca, sinó que no hi transitaven gaire, i per tant, sempre va oferir escassos escenaris bèl·lics. En segon lloc, la comarca té un dèficit documental crònic, fruit dels estralls contra el seu patrimoni cultural produïts precisament per les ocasionals incursions en temps de guerra. Josep M. Grau supera aquestes limitacions esmunyint al màxim la bibliografia local de cada població de la Conca de Barberà i establint ponts de contrastació amb les comarques veïnes, l'Alt Camp (Valls) i el Baix Camp (Reus). Mancada de fets bèl·lics destacats, enfoca el pas d'aquesta guerra per la comarca des del punt de vista de l'impacte passiu que va tenir sobre la població, o sigui la seva contribució real en càrregues militars (allotjaments, subministraments, bagatges, contribucions de guerra), i les conseqüències dels inevitables "danys col·laterals", la crisi de subsistències, l'emigració, el desordre social (com denota l'augment localitzat de fills de pares incògnits); també para especial atenció a la carestia de cereals i a l'endeutament comunal, i ho fa poble a poble. La última part del treball està reservada als canvis institucionals experimentats amb el nou règim filipista, amb apartats dedicats als municipis, a la noblesa, als mossos d'Esquadra i a l'Església. Clouen el volum vuit pàgines d'apèndix documental on es transcriuen una vintena de documents i s'ofereixen sengles llistats dels emigrants de la Conca a Reus i a Valls, a més de bibliografia bàsica.

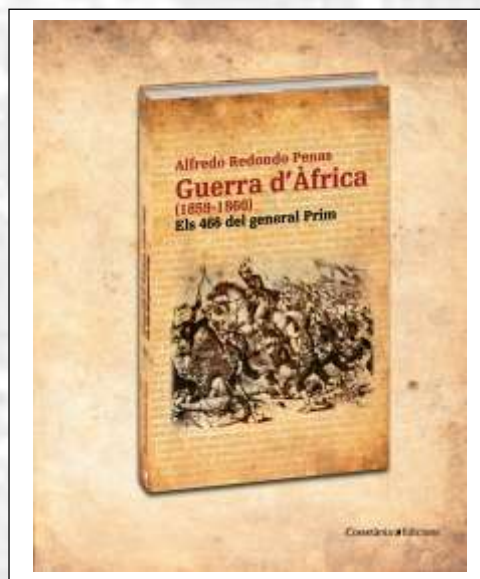
Previ al treball de Grau, enceta l'opuscle l'aportació del professor Alcoberro, que sap condensar en tres pàgines tota la contesa successòria, a tall introductori.

[MG]

REDONDO PENAS, ALFREDO. *Guerra d'Àfrica (1859-1860). Els 466 del general Prim*. Valls: Cossetània Edicions, 2008 (Col·lecció El Tinter, 80), 214 p.

[341/4/50+10 +++]

La Guerra d'Àfrica que va enfrontar Espanya amb el Marroc durant els anys 1859 i 1860 ja ha estat tractada en d'altres obres, destacant per damunt de totes la de Pedro Antonio de Alarcón, *Testigo de la Guerra de Africa*, editada per primera vegada a Madrid al 1860 i que va ser reeditada amb posterioritat des del 1880 fins a l'edició barcelonesa de 2004 i la sevillana del 2005. També han aparegut diversos monografies sobre el tema (M. DEL REY, 2001; X. BARRAL, 2004; C. ALCALÁ, 2005; S. ACASO, 2007), però en la present obra, no només es fa referència a la guerra en sí, en els quatre primers capítols, sinó també a la participació catalana en el conflicte per mitjà dels *Voluntaris Catalans*.

Aquest cos expedicionari es va formar per ordre del Ministeri de Guerra amb data de 24 de desembre de 1859, mentre l'exèrcit espanyol intentava obrir-se camí vers Tetuán. La mala situació econòmica del moment va fer que molts dels voluntaris s'allistessin i la pròpia Diputació de Barcelona es va fer càrrec de les despeses dels uniformes, els quals serien, a més, els típicament catalans: amb les espadenyes, la faixa i la barretina com a peces destacades del vestuari. Quatre companyies, amb un total de 466 homes, es van reunir sota la direcció del reusenc Victorià Sugranyes Fernández (*A Carn!* [En línia], maig de 2007, núm. 4, <http://perso.wanadoo.es/ramon19632704>, p. 8-13), i van sortir del port de Barcelona el 26 de gener de 1860 a bord del vaixell *San Francisco de Borja*, arribant el 3 de febrer, abans de la batalla de Tetuán. Allí foren rebuts pel general Prim, que en el discurs de benvinguda en català els va animar a demostrar el seu valor en el camp de batalla.

Les batalles de Tetuán, Samsa i Wad-Ras van ser l'escenari on aquests catalans s'enfrontaren a les forces marroquines, essent reconeguts amb medalles i condecoracions: *Cruz de Maria Isabel Luisa con 10 reales*, *Cruz de Maria Isabel Luisa con 30 reales*, *Cruz Sencilla de Maria Isabel Luisa*, *Cruz de Plata* i la *Cruz de San Fernando*. Un cop acabada la guerra, va ser l'hora de tornar cap a casa. Diverses ciutats espanyoles (Màlaga, Alacant i València) van retre homenatge a aquests herois. L'arribada a Barcelona el 10 de maig dels 237 voluntaris supervivents, a bord dels vaixells *Ebro* i *Duero* va exaltar enormement a la població barcelonesa. També a altres ciutats catalanes com Granollers, Vilanova i la Geltrú, Reus o Tortosa van ser aclamats i es van realitzar diversos actes festius en el seu honor.

Una sèrie de monuments recorden els fets d'aquests valents que van donar el millor de sí mateixos en el camp de batalla, com ara el relleu tripartit al·legòric a la fe i la pàtria, sostingut per quatre columnes i emmarcat per arcs de llanceta profusament esculpit, obra de l'escultor Enric Clarasó que es troba a la Galeria Gòtica de la Diputació de Barcelona i que fou inaugurat per Sa Majestat Alfons XIII el 26 d'octubre de 1926. També els relleus de la batalla de *Los Castillejos* en el monument a Prim a la ciutat de Reus, i els que figuren en el monument commemoratiu de la Guerra d'Àfrica a la part central de la plaça de *Nuestra Señora de África* (antiga plaça de la Constitució) a Ceuta.

El llibre permet una lectura entenedora i a ben segur que contribuirà a augmentar el nostre coneixement de la Guerra d'Àfrica de 1859-1860, especialment de tot allò que fa referència als voluntaris catalans.

[Eloy Martín Corrales, professor d'Història Moderna de la Universitat Pompeu Fabra]

Sumari: Pròleg, Introducció, Estat de la qüestió, Antecedents del conflicte, Els exèrcits espanyol i marroquí (L'exèrcit espanyol; L'exèrcit marroquí); El desenvolupament del conflicte; Tractat de pau; Els voluntaris catalans (Orígens; L'expedició cap a l'Àfrica; Els voluntaris catalans a l'Àfrica; Participació catalana en els conflictes armats; El retorn a casa; Condecoracions i recompenses; La guerra d'Àfrica i l'impacte popular); Apèndix documental; Índex d'imatges; Índex de quadres; Índex de mapes; Fonts (Fonts inèdites; Fonts hemerogràfiques; Bibliografia).

VEGA I FERRER, SALVADOR. "L'antic castell de Verges (segles XII-XIX)". en: *Miscel·lània Lluís Esteva*. Sant Feliu de Guíxols, Institut d'Estudis del Baix Empordà, 2006, 31-60. L'homenatge en forma de miscel·lània històrica en honor a l'erudit Lluís Esteva acull aquest treball panoràmic sobre la història i l'evolució funcional d'aquest enclavament fortificat d'arrels medievals, que abasta des de la plena edat mitjana fins els darrers temps de l'antic règim [MG]

MINGO, JUAN BAUTISTA. "Crisis económica y conflictos sociales en Cataluña (1336-1472)". *Historia 16*, 377 (Setembre 2007) 96-108. [/14 +] "El Principat, com la resta de la Península no fou aliè als mals temps de la centúria. La crisi demogràfica i de la terra, la guerra contra Castella i més tard els problemes comercials, provocaren l'estancament de la seva prosperitat. Un panorama que parà en guerra civil" [Resum]. La pesta de 1348 minvà la població de Barcelona de 50.000 a 38.000 habitants, i 20.000 el 1447, el mínim històric, juntament amb el comportament de la noblesa i la situació del comerç, provocaren un esgotament econòmic que s'agreuà amb la gran despesa de guerres i la disminució d'ingressos públics deguts a la minva demogràfica. No va trigar una crisi social i econòmica que prengué forma amb les bandositats urbanes. L'esclat de la guerra civil, més que per motius polítics s'ha de cercar en els problemes econòmics que s'arrossegaven des del regnat d'Alfons IV i en la profunda crisi social i poblacional que visqué el país [MG]

LADERO GALÁN, AURORA. "Artilleros y artillería de los reyes Católicos (1495-1510)". en: GARCÍA HERNÁN, ENRIQUE - DAVIDE MAFFI (eds.). *Guerra y Sociedad en la Monarquía Hispánica. Política, Estrategia y Cultura en la Europa Moderna (1500-1700)*. II. Madrid: Ediciones del Laberinto, S.L. / Fundación MAPFRE / CSIC, 2006, I, 805-830 [55/3/27 ++] Per tal de desplegar una bona anàlisi sobre l'arma artillera a la península ibèrica, en els seus inicis, l'autora s'ha de centrar en els fronts de guerra de Nàpols, del Rosselló i de les campanyes al nord d'Àfrica. Després d'unes pàgines inicials on s'expliquen les primeres passes en l'organització d'un efectiu parc d'artilleria, passa a un primer plànol l'activitat desenvolupada en la fortificació al Rosselló (on es van gastar més de 55 milions de maravedis, només 44 amb Salses) i l'artillerització de les fortaleses. El darrer apartat,

i també els annexes, estan dedicats al personal artiller: personatges, comandaments, personal de complement, salaris, càrrecs, despeses, etc. [MG]

PARDO MOLERO, JUAN FRANCISCO. "El reino de Valencia y la defensa de la Monarquía en el siglo XVI". en: GARCÍA HERNÁN, ENRIQUE - DAVIDE MAFFI (eds.). *Guerra y Sociedad en la Monarquía Hispánica. Política, Estrategia y Cultura en la Europa Moderna (1500-1700)*. II. Madrid: Ediciones del Laberinto, S.L. / Fundación MAPFRE / CSIC, 2006, I, 611-650 [147/6/106 +++] En aquesta ben documentada aportació, Pardo aposta per la major importància que València tenia en el tauler de regnes compostos que mantenien els Habsburg. Repassa les condicions de la costa valenciana de cara a possibles desembarcaments enemics, els personatges i les autoritats que hi van governar, la importància específica de determinades places (Alacant, Benidorm, Cullera, Peñíscola, Villajoyosa), la projecció de les properes Illes Balears, etc. No es passa per alt el fet que tant València com, sobretot, les Balears, desenvolupaven una funció d'escut envers el Principat, i detecta certa coordinació-cooperació defensiva entre tots aquests regnes costaners, juntament amb Múrcia, Granada i el nord d'Àfrica. L'impacte dels corsaris sobre la costa valenciana, produí una redistribució poblacional. Les mesures aplicades a la defensa de la costa, foren precàries i insuficients (patrulles a cavall, petites esquadres anticorsàries, torrificació, mobilitzacions, l'impuls de l'artilleria); s'analitzen els recursos i les funcions dels virreis, a més de l'estructura administrativa que organitzava el sistema defensiu. L'últim apartat està dedicat al paper jugat per moriscos i captius [MG]

CAMARERO PASCUAL, RAQUEL. "La Guerra de Recuperación de Cataluña y la necesidad de establecer prioridades en la Monarquía Hispánica (1640-1643)". en: GARCÍA HERNÁN, ENRIQUE - DAVIDE MAFFI (eds.). *Guerra y Sociedad en la Monarquía Hispánica. Política, Estrategia y Cultura en la Europa Moderna (1500-1700)*. II. Madrid: Ediciones del Laberinto, S.L. / Fundación MAPFRE / CSIC, 2006, I, 323-357 [104/2/70 +++] Interessant i ben plantejat article que analitza el dilema en el qual es va trobar la Corona hispànica el 1641, a l'haver d'escollir en quin front de guerra (Catalunya o Portugal) concentrava els seus majors esforços militars. Felip IV va trigar tres anys en adoptar una estratègia definitiva, apostant finalment per la guerra a Catalunya, que l'enfrontava al seu rival secular, França, i on es jugava cedir-li la clau d'entrada a la península.

L'autora hagués pogut elaborar l'aportació a base de bibliografia (de fet, molts acadèmics no s'hi haurien pensat més), i en canvi, sense renunciar a la bibliografia més encertada, es recolza amb gran quantitat de dades documentals inèdites de l'AGS, en menor mesura de l'AHN, i en un nodrit aparell de citació supracentenari [MG]

GÜELL, MANEL. "Pantoja, el governador de Tarragona a inicis de la segona meitat del segle XVII". en: GÜELL, MANEL; SALVADOR-J. ROVIRA I GÓMEZ (Ed.). *L'Home i l'historiador. Homenatge a Josep M. Recasens i Comes. Estudis Històrics*. Tarragona: Port, 2007, 187-199 [28/3/19 **] La biografia del militar de Felip IV Baltasar de Rojas i Pantoja, que abans de ser mestre de camp general a Galícia, va detenir el càrrec de governador a Tortosa, Lleida, Tarragona i Barcelona, serveix de fil argumental per conèixer d'aprop la idiosincràsia d'aquests alts comandaments en el marc de la Guerra de Separació, "enfocant-lo com el fenomen institucional derivat de la cojuntura repressiva i de guerra que és, i de com les arbitràries i prepotents actuacions d'alguns dels titulars afectaven la ciutat i llurs habitants...". Pantoja acabà amb els darrers reductes de resistència armada a les comarques tarragonines, emparant-se de Prades i del castell d'Escornalbou, rendint Siurana i assaltant Cambrils (1651-1652) [Josep M. T. Grau i Pujol]

SANZ CAMAÑES, PORFIRIO. "Aragón y la defensa del Principado Catalán durante el reinado de Carlos II". en: GARCÍA HERNÁN, ENRIQUE - DAVIDE MAFFI (eds.). *Guerra y Sociedad en la Monarquía Hispánica. Política, Estrategia y Cultura en la Europa Moderna (1500-1700)*. II. Madrid: Ediciones del Laberinto, S.L. / Fundación MAPFRE / CSIC, 2006, II, 331-374. [170/6/68 ***] Nova aportació sobre la participació de l'Aragó en les guerres contra França, que se suma a les dels professors Solano Camón (*Poder monárquico y estado pactista*, Saragossa, 1987), A. Espino, i a algunes del mateix autor sobre les accions bèl·liques a la franja (*Estrategias de poder y guerra de frontera...*, Montsó, 2001). Aquí Sanz Camaño, depassa la Guerra de Separació i valora l'aportació aragonesa a la defensa militar del Principat durant la segona meitat del s. XVII, posant sobre la taula les relacions polítiques del regne aragonès amb la monarquia i la contribució a la guerra que se li va exigir i la que va poder aportar. Aragó era un regne desgastat, poblacionalment i econòmic, i el fet de convertir-se en plataforma militar de ponent va provocar perjudicials efectes que es van perllongar durant

dècades, començant per l'ensulsiada de moltes hisendes municipals i acabant amb les constants exigències de lleves (més de 13.000 homes entre 1677-1685, més de 7.000 per a la Guerra dels Nou Anys, etc.). Al final, consta el paper dels immigrants occitans i, a tall d'epíleg, el nou règim filipista establert a l'Aragó al s. XVIII [MG]

GRAU PUJOL, JOSEP M. I ROSER PUIG I TÀRRECH. "Repercussions de la Guerra dels Nou Anys al Camp de Tarragona (1689-1697)". en: GÜELL, MANEL; SALVADOR-J. ROVIRA I GÓMEZ (Ed.). *L'Home i l'historiador. Homenatge a Josep M. Recasens i Comes. Estudis Històrics*. Tarragona: Port, 2007, 225-251 [19/2/33 ***] Estudi escatit a partir d'un apreciable aparell bibliogràfic i de documentació de diversos arxius camparragònins, sobre la incidència de la Guerra dels Nou Anys a les comarques meridionals del Principat. La zona de Tarragona no va patir guerra viva en el territori, però hi hagué de contribuir considerablement, d'una manera directa, enviant lleves i bastiments, i també indirecta, mobilitzant les poblacions per prevenir atacs marítims, pagant contribucions de guerra extraordinàries, organitzant els allotjaments de tropes, bagatges, fortificacions, subministrament de farratge i llenya, etc. L'aportació de Grau i Puig, s'enceta amb un apartat sobre la crisi agrària i la revolta dels Gorretes, i clou amb un nodrit apèndix, autèntica tasca divulgadora d'arxiver, on s'extracten i reproduïxen 50 dels documents més interessants de la investigació [MG]

GRAU PUJOL, JOSEP M. ; ROSER PUIG TÀRRECH. «La Guerra dels Nou anys a la vegueria de Girona a través del testimoni de la Milícia Urbana de Reus (1693-1695)". *Quaderns de la Selva, Santa Coloma de Farners*, 19 (2007) 78-110. [17/3/20 **] Segona aportació dels autors sobre la Guerra dels Nou Anys (*Miscel·lània en homenatge a Josep M. Recasens...*, Tarragona, 2007 -al Camp de Tarragona-). Seguint la mateixa estructura, Grau i Puig basen el treball en l'interessant fons epistolari generat pels capitans de les companyies de Reus i d'altres localitats de la comarca (ACBC), trameses al nord del país, entre 1693 i 1695. Dedica breus capítols a l'organització militar de l'època, a l'esclat del conflicte i, ja basant-se en el fons documental, a l'arribada a Girona i a la campanya militar d'aquell bienni: dades, incidències, testimonis, comentaris, percepcions, ànims, etc. Junt a una bibliografia correcta, els autors ofereixen una quinzena de pàgines d'apèndix, amb la transcripció de 25 peces documentals curosament seleccionades [MG]

MUÑOZ GONZÁLEZ, ANTONI i JOSEP CATÀ I TUR. "Lluita d'imperis i dissort del poble català (1709-1710)". *Revista d'Història Moderna i Contemporània, UAB*, V (2007) 25-66 [19/0/11 ++] "L'article estudia les converses de pau entre les potències aliades i Lluís XIV i Felip V durant 1709 i 1710. S'analitza com va ser la seva evolució des de que el monarca espanyol fou abandonat per tothom, els aliats, el seu avi i el Papa i gairebé expulsat del centre d'Espanya, fins que la diplomàcia de la Cort de Madrid, i del propi borbó, va fer capgirar la situació establint la independència respecte a França i oferint a la incipient burgesia anglesa avantatges comercials als quals no podien renunciar, perquè, gràcies a elles, Anglaterra restaria com a nova potència emergent. El preu de tot això seria l'abandó dels anglesos dels interessos polítics del poble català. És a dir, com en un any, Felip V va passar de ser pràcticament fora del seu tron a convertir-se, gairebé, en àrbitre de la situació internacional" [Abstract]

PLADEVALL I FONT, ANTONI. *El general Josep Moragues, heroi i màrtir de Catalunya*. Girona: Diputació / Ajuntament de Sant Hilari Sacalm, 2007, 104 p. Reedició que l'Ajuntament de Sant Hilari escomet sobre aquesta obra que ja veié la llum el 1988 i que encara constitueix la principal aportació biogràfica sobre el que ha estat considerat un dels més grans militars catalans, heroi i màrtir de la Guerra de Successió [MG]

ALCOBERRO, AGUSTÍ. "Presència i ecos de l'exili austriacista hispànic a la Tercera Guerra Turca. La epopeia panegírica de Vicente Díaz de Sarralde (Nàpols, 1718)". *Revista d'Història Moderna i Contemporània, UAB*, V (2007) 5-24. [5/0/16 ++] "L'Exili de la Guerra de Successió d'Espanya (1702-1715), va ser present per diverses vies en la Tercera Guerra Turca (1714-1718), que enfrontà els imperis germànic i otomà. D'una banda, els cinc regiments evacuats de Barcelona el 1715 i una companyia de voluntaris, van participar en les campanyes de 1716 i 1717, amb actes molt destacats. D'altra banda, la guerra suscità importants expressions literàries, cronístiques i plàstiques. Entre les primeres destaca l'*Epopeia panegírica*, poema èpic de grans dimensions escrit per Vicente Díaz de Sarralde, que va ser fiscal de la Reial Audiència de València per l'Arxiduc Carles, i els elogis al príncep Eugeni de Savoia redactats per personalitats tan diverses com Juan Amor de Soria i Gregori Mayans» [Abstract]

PÉREZ LATRE, MIQUEL. «Els 'Papeles de Don Joseph y Don Miguel Mas y de Regàs, padre e hijo, coroneles ambos de infantería española por su magestad' (1684-1711), testimoni valuós de la Guerra de Successió". *ANC. Butlletí de l'Arxiu Nacional de Catalunya*, 18 (Novembre 2007) 12-13. Notícia de la troballa i tractament d'un volum relligat on s'aplega l'expedient militar de dos oficials catalans, i a través del qual es pot resseguir la seva actuació des dels fets de Puigcerdà (1675), passant per Camprodón (1684), la revolta Barratina (1688-1692), la Guerra dels Nou Anys i, finalment la de Successió [MG]

ANGUERA, PERE. "Jaume Llorc Argilaga, un revolucionari arrauxat". en: GÜELL, MANEL; SALVADOR-J. ROVIRA i GÓMEZ (Ed.). *L'Home i l'historiador. Homenatge a Josep M. Recasens i Comes. Estudis Històrics*. Tarragona: Port, 2007, 293-306. [34/3/17 +++] La biografia del revolucionari Jaume Llorc (1811-1887), és a la vegada, la biografia d'un model de militars del seu temps, sortint de la Guerra del Francès i a cavall entre el Trienni Liberal i les Carlinades. En base a un notable aparell bibliogràfic i una ploma més que correcta, el Dr. Anguera, relata com Llorc entrà a la Milícia el 1833, alternant el servei de les armes amb les bronquines i aldarulls revolucionaris que, segons la situació política li costaven car o l'ascendien. La seva valenta actuació durant la primera carlinada li obrí les portes a una carrera militar dilatada i exitosa, arribant el 1868 al grau de tinent coronel, no sense abans haver estat mereixedor de l'Ordre de San Hermenegildo (1859), i posteriorment, de la Creu Vermella de segona classe del mèrit militar (1870) i la Creu de Carles III (1871) [MG]

PUIG I OLIVER, LLUÍS M. DE. *Girona, guerra i absolutisme: Resistència al francès i defensa de l'antic règim (1793-1833)*. Girona: Diputació / Ajuntament, 2007 (Quaderns d'Història de Girona), 104 p. Nova monografia de la col·lecció d'Història de Girona, que ve a completar el pas al s. XIX, tractant els episodis des de la Guerra Gran al Trienni Liberal, a les contrades gironines. La presència de les guerres contra França (Guerra Gran, Del Francès i de Restauració de Ferran VII), i el reforçament de l'Absolutisme, van augmentar la conflictivitat política i social gironina a les envistes de les Carlinades [MG]

SÁNCHEZ I CARCELÉN, ANTONI. "La Milícia Nacional de Lleida al Trienni Liberal". *Revista d'Història Moderna i Contemporània, UAB*, V (2007) 195-220. [44/2/10 +++] "En aquest treball d'investigació dedicat a la Milícia Nacional de la ciutat de

Lleida durant el Trienni Liberal s'ha pretès estudiar la seva implantació, l'evolució, la dinàmica interna i la composició socioprofessional dels seus membres. La Milícia a l'inici del període liberal va tenir dificultats per formar-se. Aquest fet ens ve a indicar que no hi havia molts individus amb tendència liberal i que la major part de la població treballava en l'àmbit agrari, o sigui, no hi havia gaire comerç i els individus dedicats a les professions liberals o no eren molts quantitativament o no tenien massa poder polític i econòmic. Tot i que la consolidació i l'actuació del bàndol reialista va potenciar l'organització de la Milícia a la ciutat lleidatana. Per aturar l'avenç dels seguidors absolutistes, l'abril de l'any 1821 es va crear una nova milícia, aquesta vegada de caire voluntari. La Milícia Local va triomfar perquè la seva principal característica residia en el voluntariat. Les persones que es van apuntar ho van fer per motius derivats de les seves pròpies conviccions polítiques. Finalment, apuntar que la Milícia Nacional a Lleida a les darreries del règim liberal va aconseguir mantenir el poder constitucional fins l'arribada dels francesos" [Abstract]

VALLVERDÚ I MARTÍ, ROBERT. "Fons del Carlisme". en: GÜELL, MANEL; SALVADOR-J. ROVIRA I GÓMEZ (Ed.). *L'Home i l'historiador. Homenatge a Josep M. Recasens i Comes. Estudis Històrics*. Tarragona: Port, 2007, 307-315. Repàs sense ànim exhaustiu, però concís i ben estructurat, dels centres arxivístics i fons documentals relatius a l'estudi del Carlisme. L'autor els divideix en dos blocs, en un primer inclou els arxius estatals i els catalans, i segueix amb els estrangers i les hemeroteques, per acabar amb les col·leccions privades. Vallverdú mostra un domini de les principals fons sobre investigació carlina, que en aquesta aportació posa a disposició del lector [MG]

MANCEBO, SÍLVIA. "De Llorens Savalls a Francesc Savalls. Una aproximació a l'entorn familiar del general carlí". *Els Apunts de l'Arxiu Històric de Girona*, 4 (IX - 2007) 3. Esbós biogràfic del militar Francesc Savall Massot (La Pera, 1817 - Niça, 1886), a partir dels fons arxivístics emprats, per escatir-ne els principals trets biogràfics i familiars. També, els patrimonials de la hisenda Savalls i la successió. S'adjunta una fotografia del militar i la reproducció de la seva signatura autògrafa [MG]

SUREDA CANALS, PERE JOAN. "La destrucció d'esglésies gironines, una història gràfica pendent". *Revista de Girona*, 245 (Novembre - Desembre 2007) 30-35. [10/0/10 ++] "Aquest article se cenyeix a la persecució de les coses, a la destrucció

del patrimoni religiós gironí". Amb aquests mots, s'inicia un article destinat a oferir una panoràmica sobre la destrossa de patrimoni de l'Església gironina durant la revolució de juliol de 1936. A la diòcesi gironina es van destruir quasi dos-mil retaules, més de 150 pintures, 6.200 imatges de talla, etc., de 893 esglésies, només vuit van restar al marge d'aquesta cruel dinàmica. L'autor exposa els fons documentals i en imatge per fer recerca sobre el tema, però el gros de la seva aportació el dedica a repassar els estils artístics per lamentar la pèrdua d'obres de cada període [MG]

GAY, J. VÍCTOR. "La Costa Brava, front de guerra (1936-1939). Quinze vaixells enfonsats en el litoral gironí". *Revista de Girona*, 243 (Juliol - Agost 2007) 30-35. [9/2/7 ++] L'autor fa una breu exposició sobre la situació de la marina de guerra en l'alçament del 18 de juliol, i destaca la importància de controlar les rutes marítimes per les exportacions, essent principal la que creuava per la Costa Brava. Repassa les mesures de defensa passiva, i sobretot els enfonsaments produïts davant la costa gironina (hi ha una relació de vaixells enfonsats, en quadre de fons destacat). En les interceptacions, les autoritats nacionals van ser prudents i s'ajustaren al dret marítim internacional, per no provocar que armades més potents es veiessin obligades a acomboiar llurs *navilis*. La marina nacional tenia les simpaties dels oficials de la *Royal Navy*, i va rebre ajut substancials de la *Kriegsmarine* i de la Marina Militar Italiana. El darrer episodi de les últimes tres unitats navals que quedaven en poder de la República, el desembre de 1938, va tenir lloc al Port de la Selva, i el port francès de Marsella fou el destí final [MG]

CONTIJOCH I CASANOVAS, JOSEP M. "Montblancs a l'IFNI i al Sàhara (1956-1960)". *Aplec de Treballs*, CECB, Montblanc, 26 (2008) 91-99. [2/0/3 +] Estudi de caràcter localista publicat a la miscel·lània anual del Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, on es comenta la participació de 21 soldats de lleva del terme municipal de Montblanc (Tarragona) en la guerra de l'IFNI. A través de la història oral es reconstrueix la relació dels combatents amb anotació del seu nom i cognoms, adreça, any de lleva, durada del servei, cos (artilleria, tiradors, policia), graduació i ocupació a la base (xofer, tècnic, paleta, fuster, etc.). L'autor, que hi va ser mobilitzat, te previst continuar la recerca ampliant l'àrea geogràfica fins a la resta de la comarca de la Conca. Al final s'adjunta bibliografia [Josep M. T. Grau i Pujol]

FONS I ARXIUS:

Fons documentals sobre Quintes a l'Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona

Des de la seva creació i fins la Dictadura de Primo de Ribera (1923), competia a la Diputació l'administració dels reemplaços anuals de quints, en coordinació amb els municipis de la demarcació. L'Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona, custodia quatre sèries documentals on s'hi poden trobar dades relatives als quints.

Els llibres d'actes (1835 / 1926) són plens de referències bèl·liques ocasionades per les Carlinades, i així mateix, de les incidències de la *Junta de Reclutamiento*, encarregada de dur el tràmit dels quints. Les incidències amb els quints, van apareixent a les pàgines de les diverses actes de reunions, cada cop amb més insistència, fins a ocupar una part considerable de cada volum anual, i ja, a finals del s. XIX, precisar un volum exclusiu per a la *Comisión Mixta de Reclutamiento* [= CMR], extinta vers 1926 (són 11 volums que van des de 1897 a 1924). Aquestes incidències es poden dividir, bàsicament, en dos tipus: els llistats per controlar mossos admesos, entregats i/o exempts, i la tramitació i/o resolució de les reclamacions d'exempció presentades.

Els llibres de registre d'admissions de quints (1834 / 1858), són nou

quaderns (i un parell de volums de "*Movilizados de la provincia de Tarragona. 1873*", que corresponen al registre comptable, per remeses i poblacions) en els quals hom registrava els mossos quintats de cada municipi, tot especificant la data, el nom del quint, el del seu substitut (si el tenia), i la seva admissió o no (per absent, curt de mida, desertat, exempt, mort, no útil, pres, en servei a l'Armada, etc.).

La secció de *Quintes* (1885 / 1974), conté documentació de caire força administratiu, on la meitat dels documents són certificats impresos acreditant la no utilitat dels mossos declarats *inútils* pel tribunal militar mèdic competent. La informació que dóna és restringida, ja que es limita a un nom (el del mosso) i una data. La causa de la no utilitat del mosso, escrita a mà, no surt de dues úniques fórmules: "*inútil en el reconocimiento que ha sufrido*", o "*Corto de talla*".

L'altra meitat de la documentació d'aquesta secció és molt diversa. S'apleguen els expedients de la *Comisión Mixta de Reclutamiento*, corresponents a 1920-1922 de 14 localitats: Arbolí, Argentera, Bellmunt, Bisbal de Falset (10), Cabacers, Capsanes, Colldejou,

Cornudella, Duesaigües (11), Tivenys, Tivissa, Torre de l'Espanyol, Torre de Fontaubella i Torroja del Priorat (12). També els oficis requerint certificat de sou i pensió per acreditar no estar rebent cap ingrés de Diputació, per tal que el quint pogués eximir-se al·legant pobresa o ser l'únic manteniment econòmic de la família. Dins dels "Expedients diversos", a més dels esborranys del repartiment de quotes d'alguns reemplaços (1860-1865), també hi són dossiers de disposicions referents a quintes extraordinàries (1874, 1876-1878), que apleguen informes, comunicacions i fulls solts del BOPT sobre: disposicions per a l'allistament, sorteig i ingrés dels mossos, absències i trasllats, residència dels emancipats i majors d'edat, la supressió de la manca de talla com a al·legació constitutiva d'exempció física, regles per a la declaració de soldats, exempcions, sortejos supletoris, bases per rectificar els repartiments de les quotes, exempció als telegrafistes, reglament per comprovar la utilitat dels mossos declarats *condicionales*, redempcions, etc.

El Butlletí Oficial de la Província [BOPT] (1835 / 1926), publicava totes les disposicions legals que s'anaven decretant relatives al reclutament. Cada volum anual

publicava els llistats concernents a tots els municipis de la demarcació, el repartiment de les quotes de mossos assenyalats a cada municipi en cada reemplaç i també la relació de les convocatòries per al lliurament dels quints. Més ocasionals, eren les insercions que competien a una part dels municipis i no a tots: llistat dels mariners matriculats per cobrir el contingent de l'Armada, relació de militars que passen a la reserva, rectificacions i/o decimals en les quotes de reemplaç, llistat i descripció dels pròfugs (1873, 1877), relació de mossos declarats no útils i socors municipals assignats, repartiment d'homes per a la reserva, reclamació de quints per municipis (1875), relació de quints útils ingressats en hospitals, convocatòria de judicis d'exempcions de la CMR, revisió d'exempcions al·legades, etc.

Per mitjà d'aquests fons documentals, l'investigador pot escometre un seguit d'estudis sobre l'impacte del servei militar obligatori a la societat catalana dels s. XIX i XX, calibrar l'índex de sostracció militar, comprovar l'evolució del dret militar en matèria de lleves, entreveure la capacitat de resistència legal i il·legal de la població, copsar les problemàtiques que comportava el procediment administratiu, etc.

[MG]

PEREA I SIMÓN, EUGENI; MANEL GÜELL. *Guia de l'Arxiu de la Diputació de Tarragona*. Tarragona: Diputació, 2004, 78 p.; GÜELL, MANEL. "Fons documentals sobre Quintes" [En línia]. *Bolduc*. Juny de 2008, núm. 5 www.diputaciodetarragona.cat [en premsa]; BOPT.

L'ESPASA I LA PLOMA

El Resumen de lo sucedido en la villa de Bràfim (1808-1814), d'Antoni Bosch Cardellach

Ultra els tractats tècnics i també les memòries i dietaris dels militars amb neguit intel·lectual, existeixen les cròniques de successos bèl·lics, escrites ja sigui per militars o per civils, però que expliquen en primera persona les vicissituds i penalitats ocorregudes en un determinat lloc i moment. Vam tenir ocasió de conèixer el *dietari* de Miquel Parets, que abraçava la Guerra dels Segadors (*A Carn!* núm. 2, de setembre de 2006), i ara, tenim la de conèixer una breu crònica que el doctor Antoni Bosch Cardellach va deixar dels estralls causats a Bràfim i comarca durant els set anys de la Guerra del Francès.

Antoni Bosch Cardellach (1758-1829) era un metge il·lustrat sabadellenc, que va exercir a Bràfim entre 1804 i 1820. Deixeble de Fèlix Amat de Palou, estudià medicina a València i a Osca, obtenint el títol a Cervera el 1783. Participà en els Rebomboris del pa (1789), i fou un decidit protector dels eclesiàstics francesos exiliats per la Revolució. Premiat en dues ocasions amb la Medalla d'Or de l'Acadèmia de Medicina Pràctica de Barcelona, per les seves memòries clíniques sobre la verola de Bràfim (1787), el catarro epidèmic de Sabadell (1802) i la gota (1820), deixà l'exercici de la medicina aquest últim any per motius de salut, retirant-se a la seva vila nadiua, on morí. La veta intel·lectual i d'historiador crític i racionalista, el va empènyer a escriure diverses obres entre 1787 i 1804, publicades pòstumament les més importants: *Memorias de Sabadell antiguo y su término* (1882 i 1992 –*Anales*–) i *Memorias de Sabadell. Segunda parte* (1944), *Resum històric de la casa de Bosch y Vivas de Bràfim* (AHS), i *Biografía* (1880). Entre 1791-1795 també exercí de secretari i d'arxiver a Sabadell, efectuant una tasca d'ordenació i catalogació del fons documental.

El 1808 el doctor Bosch Cardellach, es trobava a Bràfim, escenari des del qual, i en base a l'exercici de la medicina que desenvolupava, va tenir immillorable ocasió de conèixer i viure en primera persona els principals successos de la guerra contra Napoleó. La seva, és una crònica d'uns fets perfectament extrapolables a qualsevol altre indret de la geografia catalana i espanyola. Relata els treballs, les angoixes, les penalitats i els sofriments d'una població d'un miler d'habitants, que en els set anys de guerra va patir fins a vuit saquejos, i que es va veure obligada a abandonar la vila al pas de tropes enemigues, en no menys de 17 ocasions. A l'igual que de Bràfim, quan en tenia notícia, també es refereix a poblacions de la contornada, principalment del Camp de Tarragona. Així, denuncià fins a 25 poblacions saquejades (Santes Creus, Vila-rodona, Cervera, Tortosa, Perafort, Puigdel·lí, Maspujols, els Pallaresos, l'Argilaga, Mont-roig, Vilabella, Tarragona, Martorell, la Secuita, Salomó, la Bisbal del Penedès, l'Espluga Calva, Torredembarra, Valls, Creixell, etc.); d'altres que foren abandonades al pas de tropes enemigues, o que patiren actes sacrílegs, que van ser incendiades, o sotmeses a pagar fortes contribucions, sovint amb l'extorquiment d'haver de rescatar alguns dels vilatans empresonats arbitràriament. Una vintena de poblacions foren trist escenari de massacres gratuïtes o d'afusellaments indiscriminats, quan no d'abusos de la tropa i de violacions massives de dones. Bosch no descuidà altres aspectes, fent-se ressò dels principals successos polítics, l'estat dels preus i la inflació, la situació econòmica i les més sonades accions bèl·liques arreu del Principat, amb una acurada sintaxi i un poc freqüent sentit crític que defuig tòpics exaltadors i partidistes.

El quadern de 70 folis que acull el manuscrit *Resumen de lo sucedido en la villa de Bràfim (situada en la carretera de Barcelona a Valls, a dos horas de esta y a quatro de Tarragona) en todos los años de la última guerra con Francia y su intruso gobierno*, és dipositat a la Biblioteca de la Universitat de Barcelona (ms. 391, p. 290-359), i ha estat transcrit pel professor Esteban Canales, a la revista d'Història *Recerques* (1990).

[MG]

-BOSCH I CARDELLACH, ANTONI. *Anales de la villa de Sabadell desde el año 987 hasta el de 1770. Su autor... médico de dicha villa y de Bràfim*. Sabadell: Fundació Bosch i Cardellach, 1992.

-CANALES GILI, ESTEBAN (a c.d.). "Una visió més real de la Guerra del Francès. La història de Bràfim d'en Bosch i Cardellach". *Recerques*, 21 (1990 = Homenatge a Pierre Vilar, II) 7-49.

-MATEU I VIDAL, ERNEST. "Antoni Bosch i Cardellach. 1758-1829". en: *Actes de la X Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos*, Sabadell, 1968. Sabadell: Comissió de Cultura de l'Ajuntament, 1969, 74 p.

-SIMON I TARRES, ANTONI (Dir.). *Diccionari d'Historiografia Catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2003, 246-247.

www.terra.es/personal8/jlmmora/milicia.htm "Historia & Ciencia"

Web dedicada a diversos temes humanístics (antroponímia, astrologia, psicologia, etc.), i en especial al militar. A la pàgina inicial, passant de la barra horitzontal de menús, trobem en columnes un apartat titulat "Milicia", una cita bastant gastada del soldat segons P. Calderón de la Barca, una altra columna amb articles en línia sobre psicologia militar (en castellà i en anglès, amb recull bibliogràfic), i la última, al fons dret, enllaços amb organismes, institucions i associacions militars espanyoles ("Tiradores del Ifni", "Tropas Nómadas", "La Legión", "Regulares", etc.), i més articles en línia, dels temes més polèmics dels últims anys (Afganistan, l'illot del *Perejil*, Bòsnia, Kosovo, guerres als països africans, etc.). La primera columna és, per la quantitat i diversitat de vincles, la més interessant a priori. L'apartat "Balance militar", ofereix dades generals d'efectius militars, extrems de l'*International Institute for Strategic Studies* (IISS), ens no governamental que inventaria les forces armades del Món i en diverses revistes en publica informes i valoracions. A continuació ofereix altres enllaços: amb l'*Instituto Español de Estudios Estratégicos* (IEEE), el *Centro de Estudios Superior de la Defensa Nacional* (CESEDEN), el *Grupo de Estudios Estratégicos* (GEE), i per suposat, el Ministeri de Defensa, etc. Especialment interessant és el que mena a la llibreria de vell *on line* "Booksellers, Libros Reunidos, S.L."

(www.Barataria.com/Military), que exposa a la venda centenars de títols sobre temàtica militar, de la GCE i d'Història militar hispànica, a bon preu. Acaba la columna amb nous apartats i vincles: "Artículos", com "El Pecio de nao San Diego" (arqueologia marina d'un vaixell hispànic enfonsat pels holandesos prop de Filipines, el 1600) i d'altres; "Noticias", que mena a sengles articles sobre Trafalgar i la *División Azul*; "Revistas", que ho fa a la *Revista Naval*; "Portales", a l'U.S.Navy, etc.

[MG]

RECU LL :

GENERAL:

BRUNO FERNÁNDEZ, FRANCISCO. *Tratado de las epidemias malignas y enfermedades particulares de los ejércitos*. Mairena de Aljarafe: Extramuros Edición S.L., 2007, 166 p.

RODRÍGUEZ GONZÁLEZ, AGUSTIN RAMON. *Victorias por mar de los españoles*. Madrid: Grafite, 2006, 337 p.

IGLESIAS, CARMEN; ALEJANDRO DIZ. *Escritos de historia Militar*. Madrid: Ministerio de Defensa, 2007, 420 p.

PINTO CRESPO, VIRGILIO; VALENTINA FERNÁNDEZ VARGAS. *El Madrid Militar*. II. Madrid: Ministerio de Defensa, 2007, 987 p.

ANTIGUITAT:

BESGA MARROQUÍN, ARMANDO. “La última legión y la historia de Rómulo Augústulo”. *Historia* 16, 379 (Novembre 2007) 92-105.

CASTILLO, ELENA. “La batalla de Teutoburgo”. *Historia. National Geographic*, 41 (Maig 2007) 21-24.

ELLIOT, JULIÁN. “Espartanos, Nacidos para luchar”. *Historia y Vida*, 466 (Gener 2007) 56-63.

FERNÁNDEZ, GONZALO. “Roma (235-284 d.C). Anarquía militar y emperadores ilirios”. *Historia* 16, 378 (Octubre 2007) 78-97.

GARCÍA TORRES, JOSÉ MANUEL. *¡Devuélvame mis legiones!*. Madrid: Almena Ediciones, S.L., 2006.

HOLLAND, TOM. *Fuego persa. La historia de la guerra en que nació Occidente*. Barcelona: Planeta, 2007, 570 p.

LAGO, JOSÉ IGNACIO. *Numancia. Eterno monumento a la libertad*. Madrid: Almena Ediciones, S.L., 2006.

MARTÍNEZ GARCÍA, ÓSCAR. “Hititas. El gran imperio del próximo oriente”. *Historia. National Geographic*, 46 (Octubre 2007) 46-55.

MENÉNDEZ, ADOLFO RAÚL. *Pretorianos. La guardia imperial de la antigua Roma*. Madrid: Almena Ediciones, S.L., 2006.

MORILLO, ÁNGEL (ed.). *El ejército romano en Hispania. Guía arqueológica*. León: Universidad, 2007, 521 p.

PITILLAS SALAÑER, EDUARDO. “Los judíos frente a Roma (66-135 d.C)”. *Historia* 16, 379 (Novembre 2007) 8-31.

POSTEGUILLO, SANTIAGO. *Africano. El hijo del cónsul*. Madrid: Velecio Editores, 2006, 574 p.

SÁEZ ABAD, RUBÉN. “El ejército del imperio neoasirio. Las primeras máquinas de asedio”. *Espacio, Tiempo y Forma. Serie II. Historia Antigua*, 17-18 (2004-2005) 13-34.

SÁEZ ABAD, RUBÉN. “El ariete. La más antigua de las armas de asedio”. *Akros. La revista del Museo*, Melilla, 4 (2005) 27-32.

SÁEZ ABAD, RUBÉN. *Artillería y poliorcética en el mundo grecoromano*. Madrid: Polifemo, 2006, 267 p.

SÁEZ ABAD, RUBÉN. *Cartago contra Roma*. Madrid: Almena Ediciones S.L., 2006.

SCHRADER, CARLOS. “Platea: griegos contra persas. La mayor victoria de Grecia”. *Historia. National Geographic*, 46 (Octubre 2007) 56-64.

MEDIEVAL:

ADELL, JOAN-ALBERT; JOAN MENCHÓN. “Les fortificacions de la frontera meridional dels comtats catalans, o les fortificacions de la marca superior d’Al-Andalus”. *Lambard*, XVII (2004-2005) 65-85.

ALONSO GARCÍA, DAVID. “Turcos contra cristianos: el gran sitio de Rodas”. *Historia*.

National Geographic, 46
(Octubre 2007) 22-26.

BRONISH, ALEXANDER
PIERRE. *Reconquista y Guerra
Santa: la concepción de la
guerra en la España cristiana
desde los visigodos hasta
comienzos del siglo XII*.
València: Publicaciones de la
Universidad / Granada:
Universidad, 2006, 598 p.

CABEZUELO PLIEGO, JOSÉ
VICENTE. *Alcaidías y
fortalezas en la España
medieval*. Alcoi: Editorial
Márfil, S.A., 2007, 264 p.

CARTAGENA, ALONSO DE.
Tratados militares. Madrid:
Ministerio de Defensa, 2006,
490 p.

CASTILLO CÁCERES,
FERNANDO. *Estudios sobre
cultura, guerra y política en
la Corona de Castilla (siglos
XIV-XVII)*. Madrid: CSIC,
2007, 457 p.

GONZÁLEZ ARÉVALO, RAUL.
*El cautiverio en Málaga a
fines de la Edad Media*. Málaga:
CEDMA, 2006, 246 p.

LAGO, JOSÉ IGNACIO. *Navas
de Tolosa. 1212. La
verdadera cruzada*. Madrid:
Almena Ediciones SL., 2006.

LOSADA, JUAN CARLOS.
“Dossier: El Cid Campeador”.
Historia y Vida, 466 (gener
2007) 31-55.

MANZANERA, LAURA. “La
conquista de Inglaterra. Según
el tapiz de Bayeux”. *Clío*, 71
(Setembre 2007) 48-57.

MESEGUER, ENRIQUE. “El
Príncipe Negro. El gran héroe
de la Guerra de los Cien
Años”. *Historia. National*

Geographic, 38 (Febrer 2007)
78-89.

MITRE FERNÁNDEZ, EMILIO.
La guerra de los cien años.
Madrid: Alba, 2006.

MORA-FIGUEROA, LUIS DE.
*Glosario de arquitectura
defensiva medieval*. Madrid:
Ministerio de Defensa, 2006,
340 p.

SAGREDO, IÑAKI. *Los
castillos de Sancho III el
Mayor en Alto Aragón,
Sobrarbe y Ribagorza*.
Pamplona: Pamiela, 2007,
194 p.

MODERNA:

DÍAZ GAVIER, MARIO. *Rocroi
1643. El ocaso de los tercios*.
Madrid: Almena Ediciones,
SL., 2006.

ESARTE MUNIAIN, PEDRO.
*Asedio a Fuenterrabía y
avasallamiento de Guipuzcoa
(1635-1644)*. Pamplona:
Pamiela. Universidad del País
Vasco, 2005, 347 p.

FERNÁNDEZ LUZÓN,
ANTONIO. “Mohács: Hungría
cae ante Solimán”. *Historia*.
National Geographic, 39
(Març 2007) 23-26.

GARCÍA HERNÁN, DAVID.
“Tercios de Flandes. El
ejército de élite del siglo
XVII”. *Historia. National
Geographic*, 39 (Març 2007)
92-103.

GARCÍA HERNÁN, ENRIQUE;
ÓSCAR RECIO MORALES.
Extranjeros en el ejército.
*Militares irlandeses en la
sociedad española (1580-
1818)*. Madrid: Ministerio de
Defensa, 2007, 440 p.

GÓMEZ MOLINET, DIEGO. *El
ejército de la monarquía
hispánica a través de la
tratadística militar. 1648-
1700*. Madrid: Ministerio de
Defensa, 2007, 248 p.

GONZÁLEZ CRUZ, DAVID
(coord.). *Propaganda y
mentalidad bélica en España
y América durante el siglo
XVIII*. Madrid: Ministerio de
Defensa, 2007, 296 p.

HERRERA, ANABEL.
“Barbarroja. El azote de la
Cristiandad”. *Historia y Vida*,
466 (Gener 2007) 64-70.

LAGO, JOSÉ ANTONIO.
*Hernán Cortés. La conquista
de México. 1519-1521*.
Madrid: Almena Ediciones,
SL., 2006.

LOSADA, JUAN CARLOS. “La
caída de Constantinopla. Fin
del dominio cristiano en
Bizancio”. *Historia y Vida*,
467 (Febrer 2007) 60-67.

LOSADA, JUAN CARLOS. “La
batalla de San Quintín. Una
contundente victoria para
Felipe II”. *Historia y Vida*,
469 (Abril 2007) 72-80.

MARTÍN GÓMEZ, PABLO. *El
ejército español en la guerra
de los 30 años*. Madrid:
Almena Ediciones, SL., 2006.

MARTÍNEZ HOYOS,
FRANCISCO. “Trece colonias.
La independencia de
Norteamérica”. *Historia y
Vida*, 470 (Maig 2007) 68-77.

MARTÍNEZ LATORRE, DAMIÀ.
Giovanni Batista Calvi.
*Ingeniero de las
fortificaciones de Carlos I y
Felipe II (1552-1565)*.

Madrid: Ministerio de Defensa, 2006, p. 622.

NAVARRO LOIDI, JUAN MIGUEL. *Las ciencias matemáticas y las enseñanzas militares durante el reinado de Carlos II*. II. Madrid: Ministerio de Defensa, 2006, 1.254 p.

ÖNALP, ERTUGRUL. “Cervantes, Berbería y sus corsarios”. *Historia 16*, 375 (Juliol 2007) 80-95.

NAVARRO BONILLA, DIEGO. *Cartas entre espías e inteligencias secretas en el siglo de los validos. Juan de Torres – Gaspar Bonifaz. 1632-1638*. Madrid: Ministerio de Defensa, 2007, 268 p.

PUENTE, PEDRO DE LA. *Los soldados en la guardia*. Madrid: Ministerio de Defensa, 2006, 250 p.

RECIO MORALES, ÓSCAR. *La presencia irlandesa en los ejércitos de la monarquía hispánica. 1580-1818*. Madrid: Ministerio de Defensa, 2007, en cd.

RODRÍGUEZ HERNÁNDEZ, ANTONIO JOSÉ. *España, Flandes y la Guerra de Devolución (1667-1668). Guerra, reclutamiento y movilización para el mantenimiento de los Países Bajos españoles*. Madrid: Ministerio de Defensa, 2007, 340 p.

SIMON RUÍZ, INMACULADA; EMILIO CALLE. «Inés Suárez. La conquistadora del reino de Chile». *Clío*, 71 (Setembre 2007) 76-81.

VÁZQUEZ LIJÓ, JOSÉ MANUEL. *La matrícula de mar en la España del siglo XVIII. Registro, inspección y*

evaluación de las clases de marinería y maestranza.

Madrid: Ministerio de Defensa, 2007, 616 p.

VELA SANTIAGO, FRANCISCO; LUIS GRÁVALOS GONZÁLEZ. *Los regimientos provinciales (1734-1876)*. Madrid: Acción Press, S.A., 2007, 256 p.

Guerra de Segadors

BLUCHE, FRANÇOIS. *Richelieu: el guardián del poder real*. Buenos Aires: El Ateneo, 2005, 367 p.

Guerra de Successió

DD.AA. *Almansa, 25 de abril, 1707. Un día en la historia de Europa*. Donostia: Erein, 2007.

ALCOBERRO, AGUSTÍ (dir.). *Catalunya durant la Guerra de Successió*. III. Barcelona: Ara Llibres, 2006.

ÁLVAREZ-OSSORIO, ANTONIO (ed.). *La pérdida de Europa. La Guerra de Sucesión por la monarquía de España*. Madrid: Fundación Carlos de Amberes, 2007, 910 p.

GARCÍA ESPUCHE, ALBERT. *Barcelona entre dues guerres. Economia i vida quotidiana (1652-1714)*. Vic: Eumo, 2006.

Guerra contra els infidels

ALONSO ACERO, BEATRIZ. *Cisneros y la conquista española del norte de África. Cruzada, política y arte de la Guerra*. Madrid: Ministerio de Defensa, 2006, 301 p.

VEIGA, FRANCISCO. *El turco. Diez siglos a las puertas de*

Europa. Barcelona: Debate, 2006, 672 p.

Guerra Gran

VÁZQUEZ HERNÁNDEZ, VICENTE. “Refugiados franceses en Sax. La Guerra de Convención Franco-española (1793-1795)”. *Historia 16*, 377 (Setembre 2007) 50-71.

Guerra del Francès

AA.DD. *Poder terrestre y poder naval en la época de la batalla de Trafalgar (Actas del XXXI Congreso Internacional de Historia Militar)*. Madrid: Ministerio de Defensa, 2006, 703 p.

CHUST, MANUEL. “Alianza envenenada. 1807, tratado de Fontainebleau”. *La Aventura de la Historia*, 108 (Octubre 2007) 43-47.

FÉE, ANTOINE LAURENT APOLLINAIRE. *Recuerdos de la Guerra de España, llamada de la Independencia. 1809-1813*. Tr. Jesús Navarro Villalba. Madrid: Ministerio de Defensa, 2007, 278 p.

FLORENTÍN, MANUEL. “Alejandro I. El zar que derrotó a Napoleón”. *Historia y Vida*, 470 (Maig 2007) 78-85.

GARCÍA FUENTES, ARSENIO. *Dos de mayo de 1808. El grito de una nación*. Barcelona: Inédita Ediciones, 2007, 695 p.

MARTÍNEZ LAÍNEZ, FERNANDO. *Como lobos hambrientos. Los guerrilleros en la Guerra de la Independencia (1808-1814)*. Madrid: Algaba Ediciones, 2007, 590 p.

MARTÍNEZ RUÍZ, ENRIQUE. *La Guerra de la Independencia (1808-1814). Claves españolas en una crisis europea*. Madrid: Sílex Ediciones, 2007, 293 p.

CONTEMPORÀNIA:

SITGES I MOLINS, FRANCESC XAVIER. *Enginyeria militar vuitcentista al Bages*. Manresa: Centre Excursionista de la Comarca del Bages, 2007, 53 p.

Àfrica

JIMÉNEZ DOMÍNGUEZ, JOSÉ MARIA. *Fuerzas regulares indígenas. De Melilla a Tetuán, 1911-1914. Tiempos de ilusión y de gloria*. Madrid: Almena Ediciones, S.L., 2006.

SEQUERA MARTÍNEZ, LUIS DE. *Poto Poto. Las tropas de guarnición en los territorios españoles de Guinea*. Madrid: Ministerio de Defensa, 2006, 348 p.

Cuba i Filipines

MARTÍN GÓMEZ, ANTONIO L. *Filipinas 1847-1851. Las campañas del Caraballo, Balanguingui y Joló*. Madrid: Almena Ediciones, S.L., 2006.

IGM

ALPERT, MICHAEL. “Bombardeos sobre Inglaterra”. *Historia* 16, 375 (Juliol 2007) 36-47.

PADRÓ, CARLES. “El Barón Rojo. El cazador alado”. *Historia y Vida*, 468 (Març 2007) 66-73.

Guerra Civil

CARROLL, PETER N. *La odisea de la Brigada Abraham Lincoln*. Sevilla: Ediciones Espuela de Plata, 2006, 570 p.

CELADA, ANTONIO R. *Las Brigadas internacionales. 70 años de memoria histórica*. Salamanca: Amaru ediciones, 2007, 513 p.

GÁRATE CÓRDOBA, JOSÉ MARÍA. *Mil días de fuego. Memorias documentadas de la Guerra del 36*. Valladolid: La Unión Libros, 2007, 486 p.

MOLINA FRANCO, LUCAS; JOSÉ M. MANRIQUE GARCÍA. *Blindados soviéticos en el ejército de Franco*. Valladolid: Galland Books, S.L.N.E., 2007, 48 p.

SAIZ CIDONCHA, CARLOS. *Historia de las fuerzas aéreas de la república española*. III. Madrid: Almena, 2006.

THOMÀS, JOAN MARIA. *Roosevelt y Franco. De la Guerra Civil Española a Pearl Harbor*. Barcelona: Edhasa, 2007, 659 p.

IIGM

CARCEDO, DIEGO. “Iwo Jima. La imagen de la Guerra”. *Historia y Vida*, 467 (Febrer 2007) 90-97.

GRAGERA DÍAZ, FRANCISCO; DANIEL INFANTES. *Rumbo a Rusia. Los voluntarios extremeños de la División Azul*. Madrid: Ediciones Raíces, 2007, 318 p.

LITELL, JONATHAN. *Les benignes*. Tr. Pau Joan Hernández. Barcelona: Quaderns Crema, 2007, 202 p.

MERRIDALE, CATHERINE. *La guerra de los ivanes (El Ejército Rojo. 1939-1945)*. Barcelona: Debate, 2007, 569 p.

MONCAYO, JAVIER. “Nuremberg. El ajuste de cuentas”. *Historia y Vida*, 470 (Maig 2007) 50-61.

Era atòmica

CARROLL, JAMES. *La casa de la guerra*. Barcelona: Crítica, 2006, 800 p.

MARTÍNEZ LAÍNEZ, FERNANDO. “Españoles en Vietnam. Una guerra a las órdenes de Francia”. *Historia y Vida*, 470 (Maig 2007) 86-93.

ORTEGA, PERE. *Indústria d'armes a Catalunya. Dels trabucs a l'aeronàutica*. Barcelona: Justícia i Pau, 2007, 40 p.

Ifni

FERNÁNDEZ-ACEYTUNO GAVARRÓN, MARIANO. “Operaciones de liberación de los puestos del territorio de Ifni”. *Ejército de Tierra Español*, 798 (2007) 43-47.

HERRERO DÍEZ, JUAN FRANCISCO. *Diario de una guerra desconocida. Desierto del Sahara, perímetro defensivo de Villa Bens, 1958*. Madrid: Imagine Press Ediciones, 2007, 319 p.

PÉREZ GARCÍA, GUADALUPE. “La Guerra de Ifni y la falsa culpabilización al Comunismo Internacional por parte del régimen franquista”. *Zer. Revista de Estudios de Comunicación*, 20 (2006) 196 p.

Icaro. Boletín informativo de la Asociación de Aviadores de la República. Barcelona [www.adar.es/icaro]. Núm. Especial (Maig 2006): "Icaro especial dedicado a Natachas y rasantes". Núm. 88 (Octubre 2006): C.LÁZARO. "Ramón Jiménez Marañón, piloto del avión nº 13"; C.GARRIDO. "Las tropas de tierra en la aviación"; D.IÑÍGUEZ. "La Garriga abre el primer refugio de la Guerra Civil convertido en museo"; C.DÍAZ. "Memoria histórica de los Aviadores de la República"; A.BAÑÓN. "La Aviación en sellos de correos". Núm. 89 (Diciembre 2006): C.DÍAZ. "Así se escribió la historia"; "Conmemoraciones en Corbera del Ebro"; L.NEGRÁ. "Aviación Republicana: memoria"; C.DÍAZ. "Bautismo de fuego de un aviador". Núm. 90 (Abril 2007): C.DÍAZ. "Semblanza de Juan Pedro García Ortiz, piloto de caza de la aviación de la República"; J.FERRER. "Camporrobles, base de misiones aéreas de la Aviación de la República". Núm. 91 (Julio 2007): A.KLARA. "Sobre instructor de Kirovabad"; A.BAÑÓN. "Un katiushka en situación límite"; C.DÍAZ. "Pinceladas biográficas de Antonio Cano Cano, piloto de caza durante la Guerra Civil".

Recerca, Arxiu Històric Comarcal de les Terres de l'Ebre, Consell Comarcal del Baix Ebre, Centre d'Estudis Històrics, Tortosa, núm. 11 (2007): Dossier "Sistemes defensius a les Terres de l'Ebre i al Maestrat": C.MONTAÑÉS. "El procés de fortificació andalusina a les Terres de l'Ebre"; J.VIDAL. "Unes notes sobre arquitectura defensiva a la Tortosa medieval"; N.SAUCH. "El control del territori en temps de guerra (1ª. Meitat del s. XIX): els sistemes defensius i les fortificacions al sud de l'Ebre i al Maestrat".

Revista de Historia Militar, Instituto de Historia y Cultura Militar, [www.ejercito.mde.es/ihycm/revista], (2006), Núm. Extraordinari 1 [Dossier: "Respuestas ante la invasión"]: E.DE DIEGO. "España 1808-1810. Entre el viejo y el nuevo orden político"; A.MOLINER. "Las juntas como respuesta a la invasión francesa"; A.PEDRO. "La respuesta política na península Ibérica face à invasao napoleónica – acção das juntas governativas em Portugal"; V.SCOTTI. "La presencia napoleónica en Italia y la respuesta popular"; J.M.PARDO DE SANTAYANA. "La relación del ejército con la guerrilla, en la Guerra de la Independencia"; M.RUÍZ. "Los problemas monetarios en la España napoleónica. Importancia y trascendencia"; E.MARTÍNEZ. "Las relaciones entre las nuevas instituciones políticas y las instancias militares en España (1808-1814)"; J.C.M.RODRÍGUEZ. "La Iglesia Española entre 1808 y 1810. Un cruce de viejos y nuevos problemas"; L.DE VOS. "El enfrentamiento del 18 de junio de 1815 entre Wellington y Napoleón a la luz de los debates estratégicos del siglo XVIII. La conveniencia de la defensiva y la ofensiva, del despliegue lineal y del despliegue en profundidad". Núm. 99: J.M.RUÍZ. "Los cursos de coroneles, génesis y primer desarrollo (1923-1930)"; F.J.JIMÉNEZ. "El desembarco de Alcázar Seguer"; J.J. OÑA. "Dos rebeliones militares en la crisis de una década: Ciudad Real (1929) y Jaca (1930)"; G.SEGURA. "Guerra de Sucesión Española. El combate de Almenar (1710)"; A.CASINELLO. "1849: la información militar española ante la expedición a Italia"; T.BLANES. "Un acercamiento hacia las principales fortificaciones coloniales de Cuba"; M.MAYORGA. "Las vidrieras del Museo del Ejército". Núm. 100: J.M.GÁRATE. "Aquél servicio histórico"; A.CASINELLO. "La Revista de Historia Militar"; F.PUELL. "La institución militar como objeto de análisis histórico"; J.M.TEJEIRO. "Aproximación a las fuentes para el estudio de la Historia de la Administración Militar"; J.CANTERA. "El Cuartel como objeto de investigación"; F.GARCÍA. "La batalla en la edad Media. Algunas reflexiones"; M.A.ALONSO. "Pensamiento militar español (siglo XX)"; L.NÚÑEZ. "El Museo del Ejército: pasado, presente y futuro"; "Las bibliotecas"; M.T.HERMOSO DE MENDOZA. "Actividad del área de archivos"; A.DE PABLO. "El archivo de historiales de la subdirección de estudios históricos del Instituto de Historia y Cultura Militar". (2007), Núm. Extraordinari 1 [Dossier sobre el Quixot] (Selecció): C.ALVAR. "Los libros de caballerías"; A.MENA. "Aspectos marciales de la música en y sobre el 'Quijote'"; A.ESPINO. "La edad de oro de la tratadística militar española"; A.SOLER. "Una adarga antigua. Notas sobre las armas de Don Quijote". Núm. Extraordinari 2 (Selecció): A.CASINELLO. "El ejército español en Indias ante el siglo XIX"; J.SEMPRÚN. "El esfuerzo bélico realista en América durante la Guerra de la Independencia"; S.J.GUTIÉRREZ. "La Iglesia en América ante la Guerra de Independencia"; L.SAN MARTINO. "La Administración Borbónica en el Río de la Plata"; A.PIRES. "Reflexos da Guerra Peninsular ou da Independência no Brasil"; J.A.ARMILLAS. "Relaciones diplomáticas entre España y los Estados Unidos de América desde el Tratado de San Lorenzo (1795) al de Adams-Onís (1819)"; E. DE DIEGO. "El significado estratégico de la América Hispana en la guerra de 1808-1814"; Núm. Extraordinari 3 (Selecció): M.A.LADERO. "La financiación de la guerra por la Monarquía castellana (1252-1515)"; F.J.CORPAS. "La organización económica del Ejército en el siglo XVI"; E.MARTÍNEZ. "La compleja financiación del

Ejército Interior en la España de los Austrias”; J.M.TEJEIRO. “La financiación de la guerra en el siglo XVIII”. **Núm. 101**: M.I.BUENO. “Mesoamérica: territorio en guerra”; F.CASTILLO. “Propaganda gráfica y nacionalismo en la Guerra Civil Española”; A.ESPINO. “Un gobierno para culminar una carrera. Los pretendientes a la gobernación de Ibiza durante el reinado de Carlos II (1665-1700): ¿El mérito recompensado?”; J.GARCÍA. “Proyecto del Capitán, Conde Hubert de Beaumont Brivazac, para la incorporación jurídico-política de Cataluña dentro del Imperio Napoleónico”; F.J.JIMÉNEZ. “El desembarco de Alhucemas, un hito de la historia militar”; E.C.MARTÍNEZ-RADÍO. “Obligaciones y necesidades en defensa del Principado de Asturias en el tránsito del siglo XVII al XVIII”; J.J.PÉREZ. “Armas blancas reglamentarias en la Fundación de la Real Fábrica de Toledo. Los modelos de 1761”. **Núm. 102 (2007)**: L.DE SEQUERA. “Una aproximación a la Batalla de Sigüenza”; R.PALACIO. “El Corregimiento de las Cuatro Villas de la Costa de la Mar, paradigma del complicado proceso de racionalización de las fortificaciones costeras a lo largo del siglo XVIII”; R.QUIRÓS. “El Mariscal Jorge Bessières (1780-1825). Vida de un aventurero en la España de Fernando VII”; M.ROLANDI. “La intervención española en Santo Domingo de 1861-1865”; E.SÁNCHEZ-SOLÍS. “Humanistas y conquistas militares de ultramar (s.XV-XVI)”; G.SEGURA. “Almansa (1707): La nueva infantería española en acción”.

Ristre [www.ristre.com/ristre/numero...]. **Núm. 21 [2006]**: J.A.ALCAIDE. «Guinea. Y al final... la crisis»; GRUPO RISTRE. “La batalla de Wad-Ras”; A.QUESADA. “La fortaleza de Melilla”; M. DEL REY. “1909-1920. La caballería española durante las campañas africanas del reinado de Alfonso XIII”; EQUIPO RISTRE. “Las banderas de las campañas africanas”; J.L.ALONSO y J.M.PEÑA. “Las banderas del 5º Regimiento de Milicias Populares”; REDACCIÓN DE RISTRE. “El Regimiento de Caballería Acorazado Pavía nº 4”.

EXPOGNARE OPPIDUM. ALGUER, 1354

Les rebel·lions de Sardenya contra la metròpoli catalana van ser continues d'ençà la seva conquesta, i totes elles acabaven, si fa no fa, igual, amb la tramesa d'un poderós estol naval que la sufocava. El 1354, els sards tornaven a aixecar-se, aliats amb els genovesos, que no perdien ocasió per intentar debilitar el poder militar català a la Mediterrània occidental. Malgrat la victòria naval de Bernat de Cabrera a Quart, tornà a rebrotar la llavor de la discòrdia, i Cabrera hagué de tornar a Catalunya a exposar la greu situació a l'illa, on uns 700 rebels s'havien tancat a l'Alguer. El “Punyalet”, va fer aplegar, a Roses, un dels majors estols mai no vist, amb més d'un centenar de navilis, als quals s'hi ajuntaren 30 galeres venecianes. Amb els 11.500 combatents que transportaven, anaven els comandaments, el propi comte-rei, Bernat de Cabrera com a capità general, el vescomte Huc de Cardona, Ot de Montcada, el vescomte de Canet i el de Castellbò, etc. L'expedició inicià l'assetjament el 24 de juny de 1354.

L'estratègia per emparar-se d'Alguer va ser la de bloquejar-la per mar i per terra. Faltava molt poc per l'aparició de les primers andròmines d'artilleria amb pólvora, atacants i sobretot defensors, es combatien amb ballestes, i els genovesos hi tenien força traça amb elles. Els catalans hi portaren fins a cinc torres de fusta que es van desmanegar, llevat de dues, que van fer tant bon servei que enderrocaren altres dues torres enemigues. Mentre, el cap de la rebel·lió sarda, el jutge Marià d'Arborea, aplegava homes a Bosa pel socors, i reclamava l'ajut del duc de Milà. Davant Alguer, l'exèrcit català va passar necessitat de bastiments, cavalls, ballesters, etc., ja que tot s'havia de portar des de Catalunya, a més de la dificultat d'assaltar la plaça, donat que els defensors havien encegat la ribera. Però el Cerimoniós es va negar a llevar el setge, va fer aixecar una muralla

defensiva i va manar depredar les comarques rebels de la contornada. La poliorcètica marcà la pauta d'aquell asedi.

“eran su cava y contracava muy hondas y los muros muy altos, y para combatirlos se hicieron diversos artificios y máquinas, y –entre otras- una bastida de adobes llena de botas de tierra que se labró a la orilla de la mar y un castillo de madera encorado, con cueros de vaca, y en estas máquinas se puso mucha ballestería para defender desde ellas otra máquina muy grande que llamaban gata –que era también encorada- desde la cual se arrasaban las cavas para acercarse a combatir el muro”.

Un setge per bloqueig, en ple estiu i amb privacions, va comportar la irremeiable aparició de malures infeccioses, a causa de les quals, a més de la defecció dels venecians, van haver-hi moltes baixes entre els catalans (només es van poder armar set galeres amb les restes de l'exèrcit), algunes de ben il·lustres: Felip de Castre, el comte de Montcada, Pere Galceran de Pinós, etc., havent-se de retirar: Llop de Luna, el vescomte de Cardona, Ramon de Riusec, i molts altres. Però la sangonera afectava tots dos exèrcits, i els defensors, a més d'haver estat derrotats per mar, també patiren privacions que, a principis de novembre, els van dur a capitular: es va permetre marxar a la població, perdonant totes les propietats dels Arborea. La ciutat va quedar deserta, i va haver de ser repoblada per aragonesos i catalans (del Camp de Tarragona). El 9 de novembre de 1354, Pere III, visiblement malalt de tercianes, entrava a l'Alguer. La plaça havia resistit quasi cinc mesos, en el que va resultar ben bé una victòria pírrica, per bé que d'ençà aquella data, l'Alguer passava a formar part dels Països Catalans, on encara avui s'hi parla el català.

ZURITA, JERÓNIMO. *Anales de Aragón*. Saragossa: Institución Fernando el Católico, CSIC, 1973, IV, p. 249-251, 253, 260-265; MORAYTA, MIGUEL. *Historia general de España, desde los tiempos antehistóricos hasta nuestros días*. Madrid: Felipe González Rojas, 1887, II, p. 997; TESIS, RAFAEL. *La vida del rei Pere III*. Barcelona: Aedos, 1961; LALINDE ABADIA, JESÚS. *La Corona de Aragón en el Mediterráneo medieval (1229-1479)*. Saragossa: Institución Fernando el Católico, 1979; ROVIRA I VIRGILI, ANTONI. *Història de Catalunya*. Bilbao: La Gran Enciclopèdia Vasca, 1979, V, p. 335; CASULA, FRANCESC C. *La Sardenya catalano-aragonesa. Perfil històric*. Barcelona: Rafael Dalmau, Editor, 1985 (Episodis de la Història, 258); NUGHES, ANTONI. “Pere III el Cerimonios a l'assetge de l'Alguer (1354)”, *Alguer*, 17 (1991) 17.

AGENDA:

Activitats programades en la commemoració del bicentenari de la Guerra del Francès
(*La Guerra del Francès. 2008. Bicentenari la Guerra del Francès als territoris de parla catalana (1808-1814). Calendari d'activitats*. [Barcelona]: IRMU, 2008)

A = Acte commemoratiu; C = Concert; Cf = Conferència, Cu = Curs; E = Exposició (Inauguració); I = Itinerari; J/JJ = Jornada/es; PL = Presentació de llibre; S = Seminari. P.d.= Per determinar

Data (hora)	Acte: Tipus, títol (protagonista)	Lloc (Localitat)
22 de febrer (20:00h.)	Cf: “La Guerra del Francès al Baix Ter” (Jordi Bohigas)	Museu de la Mediterrània (Torroella de Montgrí)
29 de febrer (19:30h.)	E: “L'Evolució del paissatge urbà a l'Arboç (segles XVIII – XXI)”	Biblioteca Pública (L'Arboç del Penedès)
29 de febrer (20:00h.)	Cf: “Cep, botes i fassines” (Jordi Farré)	Biblioteca Pública (L'Arboç del Penedès)
7 de març (20:00h.)	Cf: “La religiositat, ahir i avui” (Mn. Ricard Cabré)	Auditori Municipal (L'Arboç del Penedès)
15 de març	J: «La Guerra del Francès al Priorat. Gratallops»	Centre d'Estudis del Priorat

(11:00h.)		
23 de març (10:30h.)	I: “Recorregut per una vila saquejada i cremada per les tropes napoleòniques el 1808”	Biblioteca Pública (L’Arboç del Penedès)
11 d’abril (20:00h.)	Cf: «La llengua dels arbocencs al segle XIX» (Teresa Vallverdú)	Auditori Municipal (L’Arboç del Penedès)
19 d’abril (20:00h.)	Cf. i C: “Les cançons del Malaparte” (Jaume Ayats i Abellà)	[Per determinar] (L’Arboç del Penedès)
20 d’abril (19:00h.)	Cf. i C: “Música de cambra de finals del XVIII, principis del XIX” (Xavier Pallàs Mariani)	P.d. (L’Arboç del Penedès)
24 d’abril (19:30h.)	Cf.: “La propaganda política durant la Guerra del Francès” (Ramon Arnabat)	Grup d’Estudis Cubellencs. Amics del Castell (Cubelles)
25 d’abril (20:00h.)	Cf: «Fem memòria de 1808. La perspectiva de 200 anys» (Mercè Farré)	Auditori Municipal (L’Arboç del Penedès)
26 d’abril	I: “La Guerra del Francès a Manresa»	Centre d’Estudis del Bages (Manresa)
30 d’abril (19:30h.)	Cf: “El castell al cim de Montjuïc. Una estructura inexpugnable” (Juan Miguel Muñoz Corbalán)	Centre d’Estudis de Montjuïc (Barcelona)
7 de maig (19:00h.)	Cf.: “L’organització de la resistència a Catalunya durant la Guerra del Francès” (Antoni Moliner)	Centre d’Estudis Històrics de Terrassa (Terrassa)
8 de maig (19:00h.)	Cf: «Com va viure Cervera la Guerra del Francès ? Ara fa 200 anys”	Centre Municipal de Cultura (Cervera)
10 de maig (10:30h.)	I: “Atac i presa de Tortosa (juliol 1810 – gener de 1811)	Amics i Amigues de l’Ebre (Tortosa)
11 de maig (11:00h.)	I: «Itinerari teatralitzat de la Guerra del Francès a Cervera”	Centre Municipal de Cultura Assoc. Cultural Segarra Actualitat (Cervera)
16 de maig (19:30h.)	E: “De pagesos a herois” Cf: “Les conseqüències de la Guerra del Francès al Penedès” (Ramon Arnabat Mata)	Biblioteca Pública (L’Arboç del Penedès)
16 de maig (20:00h.)	Cf.: “Els desastres de la guerra al Camp de Tarragona i a la Conca de Barberà” (Manel Güell)	Centre d’Estudis de la Conca de Barberà (Montblanc)
17 de maig (9-14:00h.)	J: “De la revolta a la destrucció: el paper de Manresa i el Bages a la Guerra del Francès” (Francesc Serra, Assumpta Muset, Gemma Rubí, Lluís Ferran Toledano i Josep Oliveras) I: “La Guerra del Francès a Manresa”	Centre d’Estudis del Bages (Manresa)
17 de maig (20:00h.)	Cf: «Incidència de la Guerra del Francès a la Conca de Barberà (1808-1814)” (Josep M. Grau Pujol)	Cinema Foment (Vimbodí). Centre d’Estudis de la Conca de Barberà
17 de maig	I: “L’Arboç: recorregut per una vila saquejada i cremada per les tropes napoleòniques el 1808”	L’Arboç Activa’t & Ajuntament Biblioteca Pública de l’Arboç
18 de maig (20:00h.)	Cf: «La Guerra del Francès a Catalunya”	Espai de Recerca & Museu Municipal de Molins de Rei
23-25 de maig	JJ: “La Guerra del Francès als territoris de parla catalana (1808-1814). Bicentenari de les batalles del Bruc”	Ajuntament del Bruc, CCEPC, IRMU, etc.
25 de maig (12:00h.)	Cf.: «La defensa de Santes Creus, 19 i 20 de febrer de 1809» (Francesc Murillo Galimany)	Arxiu Bibliogràfic de Santes Creus (Santes Creus)
28 de maig (19:30h.)	Cf: “La conquesta i la defensa de Montjuïc. Les accions, els documents i les cròniques» (Xavier Hernández Cardona)	Centre d’Estudis de Montjuïc (Barcelona)
28 de maig (19:30h.)	Cf.: «Les conseqüències de la Guerra del Francès a Catalunya» (Ramon Arnabat Mata)	Ajuntaments d’Igualada i Barce- lona; Fundació Ernest Lluch; IRMU
28 de maig (20:00h.)	PL: “Polítics i militars a la Guerra del Francès, 1808-1814”, de Maties Ramisa (Manuel Lladonosa)	Institut d’Estudis Ilerdencs (Lleida)
30 de maig (d.18:00h.)	Cf.: “Cóm visqueren els catalans la Guerra del Francès?” (Antoni Moliner) Cf.: “1808: invasió, aixecament i resistència” (Lluís M. de Puig)	Ajuntaments de Monistrol de Montserrat i de Barcelona; Fundació Ernest Lluch; IRMU
30 de maig (19:30h.)	Cf.: «Quins van ser els partidaris de Napoleó ?” (Lluís Roura)	Ajuntaments de Santpedor i Bar- celona; Fund. Ernest Lluch i IRMU
30 de maig (20:00h.)	Cf: “Guerra del Francès. La visió dels napoleònics” (Maties Ramisa)	Biblioteca Pública (L’Arboç del Penedès)
31 de maig (10:00h.)	I: «La llegenda del Mansuet-Collbató»	Sala Cultural de l’Ajuntam. (Collbató)

2 de juny (20:00h.)	Cf: "La crema del paper segellat a Manresa com a símbol de l'aixecament de Catalunya contra Napoleó" (Antoni Moliner)	Saló de Plens de l'Ajuntam. (Manresa)
6 de juny (20:00h.)	Cf: "L'Organització de la resistència a la Guerra del Francès" (Antoni Moliner)	Biblioteca Pública (L'Arboç del Penedès)
7,14,21 i 28 de juny (19:00h.)	I: "Personatges igualadins en la Guerra del Francès"	Punt de Difusió Cultural (Igualada)
15 de juny (11:00h.)	I: "Montjuïc i la Guerra del Francès"	Centre d'Estudis de Montjuïc (Barcelona)
18 de juny (19:30h.)	Cf: "La ciutat sotmesa sota el castell" (Angels Solà Parera)	Centre d'Estudis de Montjuïc (Barcelona)
20 de juny (20:00h.)	Cf: "La Guerra del Francès a l'Arboç i Santa Oliva" (Joan Latorre)	Auditori Municipal (L'Arboç del Penedès)
27 de juny (20:00h.)	Cf: "Evolució d'una tradició arbocenca: els herois de 1808" (Pere Simon)	Auditori Municipal (L'Arboç del Penedès)
20 de setembre (11:30h.)	I: «Els escenaris de la Guerra del Francès a Ulldesona»	Centre d'Estudis d'Ulldesona (Ulldesona)
4 d'octubre (11:30h.)	I: "La irrupció francesa a l'Ebre i la lluita pel control del riu"	Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre (Móra)
15 de novembre	J: "La Guerra del Francès a les Terres de l'Ebre"	Amics i Amigues de l'Ebre, CERE, CE d'Ulldesona (Tortosa)
22 de novembre	I: «La batalla del Pont de Goi (25 de febrer de 1809)»	Institut d'Estudis Vallencs (Valls)
22 de novembre	E: «La Guerra del Francès a les Terres de l'Ebre»	Arxiu Comarcal (Tortosa)
6,13,20 i 27 de novembre	S: «La Guerra d'Independència»	Centre Alcoià d'Estudis Històrics i Arqueològics (Alcoi)
20 de desembre	E: "La Batalla de Vic (1809)"	Museu Episcopal de Vic (Vic)
20 de desembre	Cu: "La Guerra del Francès (1808-1814). Quin Francès? Quina Guerra? Quin territori? Sobre la incidència de la guerra a la frontera"	Institut d'Estudis Empordanesos Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines

Cicle de xerrades commemoratives del Bicentenari. 1808-2008. La Guerra del Francès 1808-1814 a la Conca de Barberà

(Montblanc, l'Espluga de Francolí, Rocafort de Queralt, Solivella, Santa Coloma de Queralt, Vimbodí, 16 de maig – 17 d'octubre de 2008 – Centre d'Estudis de la Conca de Barberà i Consell Comarcal)

Data (Hora)	Títol de la conferència	Conferenciant	Lloc
16 de maig (20:00h.)	"Els desastres de la guerra al Camp de Tarragona i Conca de Barberà"	Manel Güell	Museu Comarcal de la Conca de Barberà (Montblanc)
17 de maig (20:00h.)	"Incidència de la Guerra del Francès a la Conca de Barberà (1808-14)"	Josep M. Grau	Cinema Foment (Vimbodí)
6 de juny (19:00h.)	"L'impacte demogràfic de la Guerra del Francès a la Conca de Barberà"	Valentí Gual	Local Parroquial (Solivella)
6 de juny (22:00h.)	"Incidència de la Guerra del Francès a la Conca de Barberà (1808-14)"	Josep M. Grau	Sala polivalent (Espluga de Francolí)
13 de juny (20:00h.)	"Noves aportacions al coneixement de la Guerra del Francès a Montblanc"	Gabriel Serra	Museu Comarcal de la Conca de Barberà (Montblanc)
18 de juliol (20:00h.)	"L'impacte demogràfic de la Guerra del Francès a la Conca de Barberà"	Valentí Gual	Museu Comarcal de la Conca de Barberà

			(Montblanc)
7 d'agost (22:00h.)	"Incidència de la Guerra del Francès a la Conca de Barberà (1808-14)"	Josep M. Grau	Local cultural (Rocafort de Queralt)
19 de setembre (20:00h.)	"La destrucció dels arxius durant la Guerra del Francès"	Josep M. Porta	Museu Comarcal de la Conca de Barberà (Montblanc)
20 de setembre (20:00h.)	"Incidència de la Guerra del Francès sobre la població"	Valentí Gual	Castell dels Comtes (Santa Coloma de Queralt)
17 d'octubre (20:00h.)	"Incidència de la Guerra del Francès a la Conca de Barberà (1808-14)"	Josep M. Grau	Museu Comarcal de la Conca de Barberà (Montblanc)

Congrés Internacional d'Història "La Batalla de l'Ebre" (Móra d'Ebre, 24-27 de juliol de 2008)

Organitza: Terra de Germanor – Terre de Fraternité.

Col·labora: URVT i Memorial Democràtic (Departament d'Interior i Relacions Institucionals de la Generalitat de Catalunya).

Tema: La Guerra Civil Espanyola, en la seva fase ebreca.

Terminis: S'ha d'enviar una proposta de comunicació entre el 10 de maig i el 10 de juny de 2008.

Contacte: Josep Sánchez Cervelló (josep.sanchez@urv.cat).

[www.irmu.org]

Premi Tarragonès Beca d'Investigació Caixa Penedès – Lucius Licinius Sura (Tarragona, 2008)

Convoca: Consell Comarcal del Tarragonès.

Tema: Projecte de treball d'humanitats, de 200 p., referit a la comarca del Tarragonès, en el seu conjunt, o als municipis que la componen.

Dotació: 2.450 euros, en dos terminis, 50% al ser adjudicada la beca i la resta a l'entrega del treball becat.

Terminis: 4 de juliol de 2008 (sol·licitud beca). Pels vols de l'11 de setembre de 2008, serà el veredict de adjudicació, mig any després d'aquesta data, la presentació d'un informe de seguiment, i un any després, pels vols de l'11 de setembre de 2009, la presentació del treball final.

Contacte: Departament de Cultura del Consell Comarcal del Tarragonès (Fina Cavallé Busquets), Tel. 977-244500; Em. jcavalle@tgnes.altanet.org

[Consell Comarcal del Tarragonès]

Aplec de Treballs, núm. 27 (2009), revista anual del Centre d'Estudis de la Conca de Barberà

S'està planificant el proper número de la miscel·lània del Centre d'Estudis de la Conca sobre temes d'humanitats i ciències socials relacionats amb la comarca de la Conca de Barberà, les seves poblacions i/o els seus habitants, els interessats han de lliurar els treballs abans del 31 de desembre del 2008, juntament amb dos resums de 15 ratlles

cadascú, en català i castellà, paraules clau i les dades personals. Es recomana no passar dels 15-20 folis. Les notes han de col·locar-se al final de l'article i no a peu de pàgina. Els autors seran convidats a l'acte de presentació a Montblanc, i rebran quinze 'separates' de la seva aportació i dos exemplars de la revista.

Recepció de treballs: rpuig@tinet.fut.es; fgraupuig@telefonica.net.

Més informació: www.tinet.org/~cecb.

[JMTGP]

La redacció de la revista d'història militar RISTRE, ens adreça una crítica sobre l'últim article de l'apartat "Expugnare Oppidum", a les tapes de l'*A Carn!* núm. 6, sobre la presa de Pensacola el 1781. Tot i reconeixent el nostre treball meritori, lamentava un seguit d'errors que feien desmerèixer l'article. Esmenten que Gálvez va ser governador de Louisiana i no de Florida; que la primera no va passar a domini anglès el 1763, sinó espanyol; que els apatxes no eren a la regió de Sonora, sinó els iuma, iaqui i zunyi, etc.

Hem de reconèixer com a única i exclusiva la nostra responsabilitat en l'autoria d'aquest article [MG = Manel Güell], per a l'elaboració del qual, vam recórrer a Internet amb excessiva fe i massa poca prudència. Una bona motivació per superar-nos en la cura i rigorositat que ha de regir el contingut de la nostra revista. Tot i que l'article és substancialment correcte, invitem RISTRE a reescriure-lo, i corregir així el seguit d'imprecisions i/o errades que hi han trobat, i els agraïm l'interès mostrat.

A C a r n ! Publicació electrònica d'Història Militar Catalana

[info@acarn.cat]

Director: Manel Güell [manelguell@acarn.cat]; **Col·laboradors:** Núria Florensa Soler, Ramon Perelló Bargalló, Salvador-J. Rovira i Gómez, Alfredo Redondo Penas; Eloy Martín Corrales, Rafael Català Dalmau, Josep M. Grau i Pujol, Roser Puig i Tàrrach; **Imatges:** *Portada* - Josep de Margarit de Biure [1602-1685], marquès d'Aguilar, gravat de l'època (v. 1657) [PELLA Y FORGAS, D. JOSEP. *Un català il·lustre, D. Josep de Margarit de Biure, virrei, governador general de Catalunya, Lloctinent general dels exèrcits de França, baró d'Aguilar*. Barcelona: Tip. Occitània, 1930, contraportada]. Les imatges de les portades dels llibres recensionats, a la web de referència de la recensió o de l'editora; la de la recensió del llibre de A.Redondo, és cortesia de l'autor.

A C a r n ! no es considera responsable de l'opinió, tendència ideològica o contingut empíric que puguin semblar indicar o expressin els articles i col·laboracions que ciberpublica. *A C a r n !* és un projecte personal, pensat, dissenyat, desenvolupat, omplert, gestionat i distribuït per Manel Güell amb ajut de voluntariat col·laborador, que ofereix una web de contingut semiobert i lliure circulació per acollir tota participació capaç d'aportar informació, debat, crítica, suggeriments, etc., amb els quals ampliar el coneixement de la història militar de Catalunya i dels catalans. Existeix, en tot cas, el compromís tàcit de rigorositat pel que fa al tema de citació i referències bibliogràfiques, compromís que s'exigeix a tot col·laborador que hi vulgui publicar. Aquesta publicació és lliure i gratuïta i els ciber subscriptors ho són únicament a tall d'haver estat inclosos al mailing d'enviaments; no es cobra preu ni retribució, ni tampoc es paga cap aportació.

A C a r n ! penja a la web, sengles versions de cada número, en català i castellà, però no garanteix les condicions o la correcta prestació dels serveis que aquella web ofert als usuaris d'Internet per terceres persones alienes a la nostra publicació, ni tampoc que aquests compleixin la normativa vigent en matèria de protecció de dades de caràcter personal i comerç electrònic. Tampoc es fa responsable dels possibles danys ocasionats per interferències, desconnexions, virus informàtics, avaries telefòniques, sobrecàrregues, enderriments o bloquejos de la xarxa, o altres perjudicis del sistema electrònic, ni molt menys dels danys que puguin causar terceres persones mitjançant il·legítimes intromissions, fóra del nostre absolut control.

www.acarn.cat

<http://perso.wanadoo.es/ramon19630427>; www.irmu.org > Notícies; www.delaguerra.org >

Enllaços; <http://seneca.uab.es/historia/hn0708.htm>;

<http://hispanianova.rediris.es/enlaces/hn0708.htm>.; www.11setembre1714.org